

Barmhartigheid wegen en delen

Datum: 24 april 2006
School: Fontys Hogescholen
Opleiding: Theologie en levensbeschouwing

Naam: Esther Zijlstra
Studentnr.: 202205

Eindwerkstuk in het kader van de tweedegraads/bachelor
Opleiding theologie en levensbeschouwing,
Fontys Hogescholen, lesplaats Amsterdam

Door Esther Zijlstra
Studentnummer 2022059

Begeleid door Freek Fenijn

Heerhugowaard, 24 april 2006

Voorwoord

Voor u ligt mijn scriptie die ik als onderdeel van het afsluiten van de Bachelor opleiding theologie & levensbeschouwing aan de Fontys Hogescholen heb geschreven.

Bij het schrijven van mijn scriptie zijn een aantal mensen voor mij belangrijk geweest. Ik wil daarom deze mensen bedanken: Freek Fenijn voor het scriptieproces, Joke Spoorenberg voor de vele adviezen betreffende de opbouw en inhoud van de scriptie en Mona Versteeg die op het allerlaatste moment de scriptie op taalfouten heeft gecontroleerd.

Verder gaat mijn gedachte uit naar Gisèl, Ernestine, Jan, mijn ouders en alle anderen die op welke manier dan ook, belangstelling hebben getoond of voor mij klaar hebben gestaan bij het tot stand komen van deze scriptie.

Inhoudsopgave

Voorwoord

Inhoudsopgave

Inleiding

1.	Huidige situatie van de islam en het christendom wereldwijd en in het bijzonder in Nederland.	1
1.1	De islam	1
1.1.1	De oorsprong	1
1.1.2	Diverse stromingen	1
1.1.3	De koran	2
1.1.4	De taal	2
1.1.5	Geloofsovertuiging en gedrageregels	2
1.1.6	Barmhartigheid	3
1.1.7	Gebed en rituelen	3
1.1.8	Moskee c.q. gebedshuis	4
1.1.9	Voedingsvoorschrift	4
1.1.10	Ethiek	4
1.1.11	Belangrijke feesten	4
1.2	Islam wereldwijd in het bijzonder in Nederland	5
1.2.1	Reden van aankomst in Nederland	5
1.2.2	Waar en hoeveel in Nederland	5
1.2.3	Islamitische stromingen en groepen	5
1.2.4	Noodzakelijke voorzieningen voor het uitoefenen van geloof	6
1.2.5	Manifestatie van de islam in Nederland	7
1.3	Het christendom	8
1.3.1	De oorsprong	8
1.3.2	Diverse stromingen	8
1.3.3	De Bijbel	8
1.3.4	De taal	8
1.3.5	Geloofsovertuiging en Gedrageregels	9
1.3.6	Barmhartigheid	9
1.3.7	Gebed en rituelen	9
1.3.8	Kerk c. gebedshuis	10
1.3.9	Voedingsvoorschriften	10
1.3.10	Ethiek	11
1.3.11	Christelijke feesten	11
1.4	Christendom wereldwijd in het bijzonder in Nederland	11
1.4.1	Reden van aankomst in Nederland	11
1.4.2	Waar en hoeveel in Nederland	11
1.4.3	Christelijke stromingen en groepen	12
1.4.4	Noodzakelijke voorzieningen voor het uitoefenen van geloof	13
1.4.5	Manifestatie van het christendom in Nederland	14
	Samenvatting	14
2.	De barmhartigheid in de islam	16
2.1	Oorsprong	16
2.2	Geloof en barmhartige werken	17
2.3	Vormen van barmhartige werken	17
2.3.1	De zakât	17
2.3.2	De zakât al-fitr	18
2.3.3	De sadaka	19

2.3.4	Goede werken doen	20
2.4	Barmhartigheid tijdens het leven	21
2.4.1	Geloof en vertrouwen samen	21
2.4.2	Geloof in praktische steun	21
2.4.3	Geloof in transcendentie	22
2.4.4	Geloof in engelen, jinns en de satan	22
2.4.5	Geloof in hel en paradijs	23
	Samenvatting	23
3.	De barmhartigheid in het christendom	24
3.1	Oorsprong	24
3.2	Geloof en barmhartige werken	24
3.3	Vormen van barmhartige werken	25
3.4	Barmhartigheid tijdens het leven	28
3.4.1	Geloof is vertrouwen en vrees	28
3.4.2	Praktische steun in kerken en maatschappij	28
3.4.3	Beleving van God	29
3.4.4	Geloof in engelen en heiligen	29
3.4.5	Geloof in hel, vagevuur en paradijs	29
	Samenvatting	30
4.	Interviews	31
4.1	Vragen en antwoorden van moslims	31
4.2	Vragen en antwoorden van christenen	33
5.	Conclusie	37
5.1	Verschillen	37
5.2	Overeenkomsten	39
5.3	Ideeën	39
5.4	Voorbeelden	40
5.5	Suggesties	40
6.	Een paar lessen over de barmhartigheid in de islam en het christendom	42
6.1	Les 1	42
6.2	Les 2	45

Nawoord

Bronvermelding/literatuurlijst

Bijlagen

Bijlage 2: Artikel uit tijdschrift 'Een-twee-een'

Bijlage 3: Collage krantenartikelen

Inleiding

Voor u ligt een scriptie, die ontstaan is vanuit mijn belangstelling voor de discipline godsdienst wetenschappen. Het onderwerp dat ik voor deze scriptie heb gekozen is: het doen van goede werken/daden in de islam en het christendom.

De keuze is op de islam gevallen omdat in deze godsdienst een gebod bestaat dat zegt dat gelovigen barmhartig moeten zijn voor hun medemens. Eveneens voor het christendom. Dit nodigt mij uit om het aspect 'het doen van goede werken' in beide godsdiensten, met elkaar te vergelijken. Immers, beide godsdiensten vinden het doen van goede werken een verrijking van ziel en leven. Barmhartigheid/goede daden doen wordt in beide godsdiensten gezien als essentiële basis voor de samenleving. Waarop ik de vraag stel: "kunnen zij betreffende het onderwerp barmhartigheid door één deur?"

In deze scriptie zal ik me beperken tot het noemen van enkele vormen van barmhartige werken binnen de islam en het christendom en hoe ze in beide godsdiensten beleefd worden. Voor deze scriptie kom ik aldus tot de volgende stelling:

Hoe verhouden zich de barmhartige werken van de islam tot de barmhartige werken van het christendom?

Ik ben tot deze keuze gekomen omdat ik het een belangrijk onderwerp vind. Mijn onderzoek kan relevant zijn voor mijn beroepenveld en - in het groot - voor de Nederlandse samenleving. In Nederland wonen veel moslims, die ons een manier van leven laten zien die vaak anders is dan die van Nederlandse christenen. In het klein: in het voortgezet onderwijs op (voornamelijk) christelijke scholen, wordt godsdienst/levensbeschouwing gegeven. Vroeg of laat worden aan de hand van methodes, daar islam en christendom, uitgelegd. De scriptie kan een bijdrage zijn voor de lesvorm: learning from religion. Dit betekent leren *door* religie. Waar het gaat om kennis opdoen: door het toe te passen op eigen leefsituatie. Thuis, in een club of op school. Met andere woorden: mijn studie en de uitkomst kunnen stof aanbieden die een ondersteuning kan zijn bij de verdieping van de twee geloven. Het is voor iedereen duidelijk dat vandaag de dag in elke klas moslims zitten. Ook zij moeten zich in de lessen levensbeschouwing geplaatst weten.

Tijdens de lessen waarin beide godsdiensten, islam en christendom, behandeld worden, kan deze scriptie een positieve bijdrage zijn en tot meer onderling begrip leiden.

De stof die ik over het onderwerp barmhartige werken van de islam en van het christendom gevonden heb, ga ik naast elkaar leggen, om zo overeenkomsten en verschillen te kunnen zien. De inhoudsopgave van deze scriptie deel ik als volgt in:

Hoofdstuk één gaat over de huidige situatie van de islam en het christendom in Nederland.

Hoofdstuk twee is over de islam, waarin ik me kort gezegd ga bezighouden met daad, plaats, tijd en betekenis van de zakât. Het christendom komt in *hoofdstuk drie* op dezelfde wijze als in hoofdstuk twee, aan bod. In *hoofdstuk vier* zijn de interviews per vraag geclusterd. De interviews die ik heb gedaan moeten gezien worden als ondersteuning van de literatuur.

In *hoofdstuk vijf* worden de overeenkomsten en verschillen naast elkaar gelegd om mogelijke toenaderingen op het spoor te komen. In *het laatste hoofdstuk* zal ik aan de hand van de scriptie twee voorbeeldlessen maken die eventueel gebruikt kunnen worden in een les levensbeschouwing.

In deze scriptie ga ik uit van Allah/God als persoon. Uiteraard kunnen christenen verschillende meningen op na houden of God gezien moet worden als een persoon of een kracht.

Informatie betreffende het onderwerp heb ik via literatuur en media (artikelen uit tijdschriften en internet) verzameld.

1. Huidige situatie van de islam en het christendom wereldwijd en in het bijzonder in Nederland.

In dit eerste hoofdstuk zal ik de huidige situatie van de islam en het christendom benoemen, zodat de lezer een schets krijgt van hoe beide godsdiensten zich wereldwijd en in het bijzonder in Nederland manifesteren.

In het kort zal worden ingegaan onder andere op de oorsprong, theologie en rituelen van beide godsdiensten.

Waarom Nederland in het bijzonder? Nederland is uitgekozen, omdat wij hier wonen. Tevens zijn er in dit land afgelopen veertig jaar veel moslims komen wonen. Onderwerpen als geschiedenis, stromingen, generaties, tradities en integratie worden in deze paragraaf behandeld.

Allereerst komt de islam aan de beurt (zowel wereldwijd als in Nederland) en daarna op dezelfde wijze het christendom.

1.1 De islam

1.1.1 De oorsprong

Mohammed, een koopman, was in Mekka opgegroeid. Als volwassene trok hij zich af en toe terug voor meditatie. Op zijn veertigste kreeg hij in de grot van de berg Hirâ (buiten Mekka) tijdens een meditatie voor het eerst bezoek van de engel Jibrîl (Gabriël). Deze engel zei tegen Mohammed: "Iqra", dat 'lees voor' betekent. Mohammed twijfelde aan zichzelf en naar enig aandringen van de engel werd het hem toch duidelijk dat hij moest voorlezen in de naam van zijn God, die de mens geschapen heeft. Mohammed voelde dat hij door God gezonden was en de opdracht had gekregen om het geloof te verkondigen, zodat God de mens kon redden.

De Mekkanen luisterden niet naar de prediking van Mohammed, daarom ging Mohammed met enkele volgelingen naar Medina. Deze reis werd later gezien als het begin van de islam, met als gevolg dat de islamitische jaartelling in het jaar 622 is begonnen.

Mohammed is net als de profeten die hem voorgingen. Hij is niet de stichter, maar een gelovige van de islam. Hij predikte zijn geloof net als Abraham, Mozes en Jezus.

Het geloof van de islam is gebaseerd op twee fundamenteën: 1) Er is geen andere God dan Allah, want Allah is één. In het Arabisch betekent islam: *onderwerping en overgave*. Dit omvat dat Allah de enige machtige God is waar de mens zich naar moet schikken. Vrede en geluk zijn kernmomenten in het islamitische geloof en Allah onderwijst daarover.

2) De profeet Mohammed is de profeet, die door Allah aan alle mensen gezonden is. Dit betekent in de islam dat Mohammed de laatste profeet is onder de profeten en de geboden en verboden van Allah moest verkondigen. Allah heeft aan Mohammed de inhoud van de koran openbaar gemaakt.

Deze twee basismomenten worden 'kalima' genoemd. Hier moet de moslim in geloven en dit moet hij uitspreken, hij/zij ook islamiet wil worden. (Zie 1.1.5, punt 1)

1.1.2 Diverse stromingen

Diverse stromingen zijn in de islam aanwezig. De grootste stroming is die van de soennieten, vijftientig procent van de moslims valt onder deze groep. Het leiderschap van de soennieten is een gekozen leiderschap en ze volgen het voorbeeld van de profeet, koran en de soenna op. Soenna is een bron van regels en voorschriften, opgeschreven door

tijdgenoten van Mohammed, die zijn handelingen wilden overleveren en als voorbeeld wilden stellen. We hebben het hier over diverse mondelinge en schriftelijke tradities, maar zijn tevens basis van het islamitische recht.

De Sjiïeten zijn de één na grootste stroming en vertegenwoordigen tien procent van de islam. Zij vinden dat Ali, de neef van Mohammed de juiste opvolger was. Volgens de sjiïeten moest het leiderschap gegeven worden aan nazaten van Mohammed. De koran is voor hen het enige uitgangspunt, maar de uitleg van de teksten is verschillend.

De overige vijf procent zijn stromingen die aftakkingen zijn van de twee hoofdstromingen. Onder andere de soefi-orden. Een mystieke stroming die naar de innerlijke islam streeft.

1.1.3 De koran

De koran, Arabisch voor 'voordracht' is een verzameling woorden en geboden die Allah door bemiddeling van de engel Gabriël, aan Mohammed bekend maakte, in de periode dat Mohammed in Mekka leefde. Het bestaat uit 114 soera's (hoofdstukken) en 6.226 verzen. De koran wordt door moslims gezien als heilig en is de belangrijkste bron van leven van de islam. De koran bestaat uit geboden en verboden van Allah. Als de moslim die navolgt wordt het voor hem/haar mogelijk om de goddelijke kenmerken te verinnerlijken en wordt er zin aan het leven gegeven. Enkele goddelijke kenmerken zijn barmhartigheid en gerechtigheid.

1.1.4 De taal

De taal van de koran is Arabisch. Het Arabisch wordt door de moslims als een heilige taal gezien en daarom wordt de koran niet vertaald. Ook in niet-Arabische landen gebruiken moslims dus enkel de Arabische tekst van de koran.

Tevens is het Arabisch ook een cultuurtaal omdat het voor islamitisch onderwijs, media, publieke werken en literatuur wordt gebruikt. Dit maakt dat de moslims met elkaar kunnen spreken en/of schrijven, waar ook ter wereld.

1.1.5 Geloofsovertuiging en gedrageregels

De islam is een monotheïstische godsdienst. De moslims geloven dat er één god is en dat is Allah, de Schepper van de hemel en de aarde en van wat er tussen beide is. Allah is de enige en de almachtige en staat boven alles.

De kenmerken van Allah – in totaal 99 en ook wel de namen van Allah genoemd - zijn geen concrete beelden. Dit houdt het verbod in dat van Allah geen beeld gemaakt mag worden, omdat de moslim niet Allah zelf is. Het is een fundamentele geloofsovertuiging en daar moeten de moslims zich aan houden. Zij kunnen Allah niet 'uitbeelden', omdat dit nooit voldoet aan wat Allah is. De goddelijke kenmerken moeten niet gezien worden als definities van Allah, maar als één geheel. Ze gaan er van uit dat ze kennis en inzicht over Allah niet zelf, maar via de koran verkrijgen.

De koran geeft aan dat een boekhouding wordt bijgehouden van de goede en slechte daden van ieder mens. Allah zal daarover oordelen. Regels voor dat gedrag zijn beschreven in de koran. De Koran stimuleert goed gedrag voor iedere naaste en men zal dan een goede dienaar Gods zijn. Barmhartigheid, vergevingsgezindheid, gastvrijheid, vijf keer per dag bidden, aalmoezen geven, ramadan houden, aandacht geven¹ zijn bijvoorbeeld goede daden.

Liegen, doden, stelen, maken een mens onrein en daarvan zal men rekenschap af moeten leggen aan Allah. Situaties waarin men zelf gebrek lijdt en het moeilijk heeft, moeten gezien worden als proef. Acceptatie en geduld wordt dan gevraagd om naar een oplossing te kunnen zoeken.

¹ H. Crijns, H. Yar, "islam: één God, een mensengemeenschap" in H. Crijns e.a. (red.), Barmhartigheid en gerechtigheid. Handboek voor diaconiewetenschap, Kampen 2004, blz. 216

1.1.6 Barmhartigheid

Het fundamentele dogma van de islam is de eenheid en de barmhartigheid van Allah. In de koran wordt Allah vaak de 'Barmhartige' genoemd, in het Arabisch is dit ar-Rahman. Als twee moslims elkaar begroeten wensen zij elkaar vrede en barmhartigheid van Allah toe. Hij kan speciale genade aan zijn goede, gelovige, toegewijde en rechtvaardige gelovigen geven. Kortom, de Islam is een godsdienst die gebaseerd is op genade en vergevingsgezindheid.

1.1.7 Gebed en rituelen

Als een moslim zich houdt aan vijf voorgeschreven godsdienstoefeningen, ook wel de 'Vijf zuilen' genoemd, dan kan hij/zij een goede moslim worden.

Zuil 1: het uitspreken van de geloofsbelijdenis (shahâda). "Ik getuig dat er geen god is dan Allah. Ik getuig dat Mohammed zijn dienaar en profeet is.

Zuil 2: het doen van de vijf dagelijkse gebeden (salat). De vijf gebeden op één dag zijn bedoeld om zich tot Allah te richten en Hem te vereren. De gebeden moeten moslims helpen om op het goede pad te blijven, hun geestestoestand op hoger peil te brengen en het kwade tegen te gaan.

Zuil 3: is het geven van aalmoezen (zakât). Het is een financiële verplichting, waar iedere moslim zich ieder jaar aan moet houden. De zakât is een sociaal weldadigheidssysteem dat er voor zorgt dat de solidariteit en saamhorigheid in de maatschappij sterker worden: armen recht hebben op een aandeel in de rijkdom van de rijken.

Zuil 4: is het vasten gedurende de maand ramadan (sawm). Tijdens de maand Ramadan (negende maand van de islamitische jaartelling) is het verboden om van zonsopgang tot zonsondergang te eten en te drinken en seksuele gemeenschap te hebben. Het vasten beoogt enerzijds zelfbeheersing, versterken van moraal en beheersing van driften. Het versterkt tevens de onderlinge band van de moslims. Anderzijds beoogt de ramadan de zuivering van de ziel, waardoor liefde en barmhartigheid worden ontwikkeld. Daarnaast dient het vasten tot het reinigen van het lichaam.

Zuil 5: de bedevaart (Hadj) naar Mekka, de heilige stad. Het doel van dit gebod is ten eerste dat hoogmoed en vaste trots uit de weg geruimd worden en er plaats is voor medeleven voor armen. Tevens schept de bedevaart eensgezindheid en broederschap tussen alle moslims uit alle wereldbeelden. Wanneer de zwarte kubus (ka'ba) in Mekka is bezocht verdient de moslim de eretitel 'hadj'.

Als oprechte moslim hoor je je aan deze vijf zuilen te houden. Tevens heb je als plicht rechtvaardig te zijn, je medemens te helpen en niet aan jezelf te denken.

In de islam speelt ook traditie een rol. Zo worden in deze godsdienst rituelen gebruikt voor momenten van overgang/verandering in het leven. Bijvoorbeeld huwelijk, geboorte, besnijdenis en dood/begravenis.

- a) Het huwelijk is in de islam een heilig verbond en tevens een wettelijke overeenkomst. Scheiding is niet gebruikelijk maar als laatste toevlucht toegestaan. Anticonceptie is niet toegestaan, omdat een kind krijgen in de islam als een gave van Allah wordt gezien.
- b) De geboorte is een zegen en een geschenk van Allah. De geboorte wordt gevierd door familie en armen te trakteren – de zakât.
- c) De besnijdenis vindt tijdens de kinderjaren plaats en wordt gedaan door een gespecialiseerde arts, de 'sunnetji'. De besnijdenis is een godsdienstige traditie en de oorsprong is terug te vinden bij Abraham, en zijn nakomelingen. (Genesis 17) Vanaf de puberteit moeten jongens en meisjes zich houden aan de islamitische gebruiken.
- d) De dode wordt gewassen en in een lijkkleed gewikkeld. Stervenden worden niet alleen gelaten, men waakt bij hen en leest de koran. Bij teraardebestelling wordt het

lichaam op speciale wijze neergelegd. In de warme landen vindt de begrafenis snel plaats. De dood is geen eindpunt, alles ligt in de handen van Allah, hij besluit over hemel en hel.

1.1.8 Moskee c.q. gebedshuis

De moskee is volgens de moslim gebouwd in opdracht van Allah en is de plaats van samenkomst. Moskee betekent 'bedehuis' en heeft naast een gebedsruimte ook een plaats voor wetenschap en onderwijs.

Twee dingen hebben in de moskee een belangrijke plaats. De eerste is de nis, waar de 'minbar' (de spreekstoel) staat, het wijst de richting van Mekka aan. De tweede is de minaret, de toren, die gebruikt wordt om gelovigen op te roepen voor gebed, vijf keer per dag en bij feestdagen. Hij die de oproep doet is een moe'addzin.

1.1.9 Voedingsvoorschrift

Het voedingsvoorschrift in de islam bestaat uit een paar punten. Op de eerste plaats is het niet toegestaan vlees van zwijnen en carnivoren te eten. Deze dieren zijn in de ogen van de islam onrein. Bovendien moeten de dieren die wel gegeten worden ritueel geslacht worden. Ten tweede is het nuttigen van alcohol verboden. Alles wat Allah goedgekeurd heeft heet 'halal'. Alles wat Allah verboden heeft heet 'haram'.

1.1.10 Ethiek

De ethiek in de islam heeft een belangrijke plaats. De 'Vijf zuilen' zijn waarde en norm voor het individu omdat men belang hecht aan het ontwikkelen van een volmaakt wezen. Toch bepaalt juist de gemeenschap (oemma) wat goed en wat kwaad is en dat de liefde en barmhartigheid voor de moslim centraal moeten staan. Liefde wordt bereikt door tolerantie, rechtvaardigheid en rechtschapenheid. De geboden van dit goede gedrag staan in de koran. Enkele basisgeboden zijn: Alleen Allah als God erkennen, alleen Allah aanbidden en eren, ouders, familie, burens, vreemde gasten en reizigers goed behandelen, niet je bezit verspillen of gierig zijn en de zakât doen.

1.1.11 Belangrijke feesten

Enkele belangrijke feesten zijn suikerfeest, offerfeest, geboortefeest van Mohammed en het feest van de hemelreis van Mohammed. Het suikerfeest vindt plaats aan het einde van de ramadan. Op die dagen wordt feest gevierd: men dankt Allah en laat armen meedelen.

Het offerfeest is een herdenking dat Abraham zijn zoon wilde offeren aan Allah/God. Allah vroeg aan Abraham zijn zoon te sparen en gaf hem een schaap in ruil. Dit feest vindt plaats op de laatste dag van de pelgrimstocht, de vijfde zuil. Jaarlijks wordt de pelgrimstocht georganiseerd en vindt het offerfeest plaats.

Het geboortefeest van Mohammed vindt plaats op de twaalfde dag van 'Arabi-ul-awwal', de derde maand van het islamitische maanjaar. Deze datum komt overeen met het jaar 570 van de christelijke jaartelling. Deze gebeurtenis wordt in de gehele moslimwereld uitbundig gevierd. Thuis en in de moskee bezingen moslims het leven van de profeet. De hemelreis van Mohammed wordt 's avonds in de moskee herdacht. Men viert dat Mohammed lag te slapen voor de moskee en dat hij door de engel Jibril (Gabriël) bij de arm werd genomen. Het feest vindt plaats op de 27ste van de islamitische maand rajab.

1.2 Islam wereldwijd in het bijzonder in Nederland

De islam is over de hele wereld vertegenwoordigd. Grotendeels in de islamitische landen, maar tegenwoordig meer en meer in het Westen. Zo ook in Nederland zijn moslims gekomen omdat zij een beter leven zochten.

De eerste groep moslims kwam in Nederland nadat Indonesië onafhankelijk werd (1947). De volgende groep kwam in de jaren 60 van de vorige eeuw naar Nederland. Het waren bewoners uit de landen rondom de Middellandse Zee. De derde groep bestond uit Surinaamse migranten nadat zij in 1975 onafhankelijk werden verklaard. De laatste groep zijn de asielzoekers uit Oost-Europa, het Midden-Oosten en Centraal-Afrika.

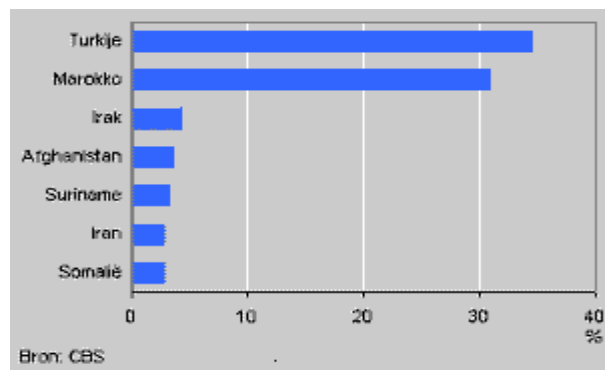
1.2.1 Reden van aankomst in Nederland

De moslims in Nederland zijn in drie groepen onder te verdelen. Het zijn moslims uit voormalig Nederlandse koloniale landen, gastarbeiders of asielzoekers. Reden van vertrek naar Nederland zijn: vrijheid, betere leefvoorzieningen, angst voor dictatuur, oorlogen en godsdienstachtervolgingen.

Het aantal moslims is in Nederland sterk vermeerderd door gezinsuitbreiding. In 1971 waren ongeveer 53.975 islamitische werknemers in Nederland. Dit aantal nam na 1970 sterk toe. Dertig jaar later wonen er 920.000 moslims in Nederland. De islamitische Nederlanders zijn nu onderdeel geworden van de Nederlandse staat/rijk, met een eigen cultuur.

1.2.2 Waar en hoeveel in Nederland

De grootste groep moslims vinden we in Nederland bij Turken en Marokkanen. Daarna volgen de Irakezen, Afghanen, Surinamers, Iraniërs en Somaliërs. Zie hieronder de tabel.

Moslims naar herkomst, 1 januari 2003

1.2.3 Islamitische stromingen en groepen

In Nederland zijn diverse islamitische stromingen aanwezig. Hieronder een korte beschrijving van de genoemde stromingen in Nederland.

a) De soenniten

Ongeveer 90% van de moslims in Nederland zijn soennieten. De soennieten zijn van mening dat iedereen het leiderschap van de moslimwereld op zich kan nemen. De enige voorwaarde is dat de kalief (betekent: opvolger van Mohammed) toeziet op een juiste uitoefening van de regels van de islam. Voor soennieten ligt de waarheid in de geschriften en treden de geestelijke leiders minder op de voorgrond. De meeste soennieten in Nederland zijn de Marokkanen en de Turken.

b) De sjiieten

De sjiietische gemeenschap is de één na grootste groep. De sjiieten geloven dat de nakomelingen van Ali Ibn Abi Talib rechtmatige opvolgers van de profeet Mohammed zijn. De sjiieten in Nederland zijn overwegend Iraniërs, Irakesen en Libanese. Groot-ayatollah leider Mohammed Hoessein Fadlallah, heeft een fatwa uitgevaardigd waarin hij de sjiietische moslims in Nederland verbiedt om de Nederlandse staatsveiligheid in gevaar te brengen. Dit heeft hij gedaan op verzoek van een sjiietische moskee in Assen, naar aanleiding van de moord op Theo van Gogh en de nasleep daarvan. Daden die tegen deze fatwa ingaan worden als 'Haraam' bestempeld, de zwaarste vorm van handelen tegen Gods wil.

c) Soefibeweging

De soefibeweging legt nadruk op universaliteit. Zij vinden dat alle godsdiensten een gemeenschappelijke kern hebben. Bij Soefisme gaat het om de bewustwording van de goddelijke afkomst en bestemming van de mens. De beoefenaars leven ascetisch en zijn vernoemd naar een wollen kleed. Het woord Soefi is afgeleid van het Arabische woord soef, dat wol betekent. In de Randstad en in andere steden, zoals Eindhoven, Assen en Groningen, centra wordt het soefisme door aanhangers beleden.

d) Alevieten

De alevitische gemeenschap is een humanistische levensbeschouwing die uit de islam, de sjiieten, is ontstaan. Niet de regeltjes staan voor de Alevieten centraal, maar de mensen. De vijf zuilen (zie 1.1.7) zijn voor hen geen geboden. Het gaat bij hen om mogen en willen doen. In Nederland is de alevitische gemeenschap het meest geïntegreerd. Zij erkennen recht op meningsuiting en gelijkheid tussen man en vrouw.

e) Bahá'í geloof

Bahá'u'lláh is de Profeet-Stichter van het Bahá'í geloof. Zij beschouwen zichzelf als een zelfstandige nieuwe godsdienst. In het Bahá'í Geloof is iedereen verantwoordelijk voor zijn eigen ontwikkeling. In plaats van priesters of andere gezagsdragers kennen ze een plaatselijke en nationale Geestelijke Raden en een Universeel Huis van Gerechtigheid. Bahá'ís geloven dat er één waarheid is en dat verschillende facetten hiervan geleidelijk ontdekt worden. De waarheid is hun ogen steeds evoluerend. De Nationale Geestelijke Raad van de Bahá'ís in Nederland heeft zijn zetel in Den Haag. In Nederland wonen in 180 gemeenten bahá'í gelovigen.

1.2.4 Noodzakelijke voorzieningen voor het uitoefenen van geloof

De moslims willen in Nederland hun geloof en tradities in stand houden. De volgende voorzieningen waren nodig om te kunnen voldoen aan de geloofsovertuiging en gewoontes:

a. *Moskeeën*

De moslims hebben in Nederland moskeeën als gebedshuis nodig onder andere voor het uitoefenen van de tweede zuil: het vijfdaagse gebed, op vrijdag en feestdagen. Wanneer een moskee niet voor handen was of gebouwd kon worden, werden zaaltjes als zodanig in dienst van de islam gebruikt.

b. *Slachten*

Het ritueel slachten is voor moslims verplicht, volgens de koran. Daarom zijn in Nederland slachthuizen ontstaan die ritueel slachten op islamitische wijze.

c. *Besnijdenis*

De jongens moeten in de islam worden besneden. Dit is in Nederland nu toegestaan. De besnijdenis gebeurt, tussen de achtste dag en het vijftiende levensjaar in, door een 'sunnetji' of in een ziekenhuis. De bedoeling van de besnijdenis is dat jongens 'rein' worden voordat ze man worden, maar de vrouwenbesnijdenis is in de koran niet toegestaan.

d. Begraafplaatsen

Veel moslims worden in het land van herkomst begraven maar in Nederland bestaan speciale plekken op begraafplaatsen waar steeds meer moslims worden begraven, volgens islamitische rituele voorschriften. Crematie is in de islam niet toegestaan.

e. Scholen

Nederlandse moslims hechten waarde aan het hebben van eigen islamitische scholen, zodat de kinderen volgens de normen en waarden en de regels van de koran onderwezen kunnen worden. Naast het primair en/of voortgezet onderwijs in de Nederlandse scholen krijgen sommige kinderen les in de koranscholen die in de moskeeën zijn opgericht. Daar wordt hen iets bijgebracht aangaande de islamitische geloofsleer.

f. Media

De media zijn geen vereiste om geloof en traditie door te geven. Toch maken moslims ook gebruik van de beeldcultuur om inhoudelijk iets over de islam door te geven, wat in de islam ook als essentieel wordt gevonden. De Nederlandse Moslim Omroep (NMO) en het islamitische vrouwenblad Sen zijn in Nederland tot stand gekomen.

g. Vrijheid van het vieren van feestdagen

In de islam bestaat de verplichting tot het vieren van bepaalde feestdagen, bijvoorbeeld het suikerfeest en het offerfeest. Moslims willen graag dat bedrijven en scholen daar rekening mee houden. Soms is de CAO hier op afgestemd.

h. Geestelijke zorg

In Nederland staan moskeeën, waardoor geestelijke zorg verzekerd is. Islamitische stichtingen – al dan niet in Nederland – organiseren, voor drie jaar, het werk en verblijf van imams, die uit islamitische landen komen. De geestelijke zorg van deze imams is voor alle van de islamitische bevolking.

Sinds enkele jaren bestaat er een Islamitische Universiteit in Rotterdam waar Nederlandse moslims worden opgeleid om imam te kunnen worden.

1.2.5 Manifestatie van de islam

Angst voor verlies van identiteit, geloof en tradities brengt bij conservatieve moslims grote afweer teweeg ten overstaan van westelijke christelijke georganiseerde landen. Een kleine groep extremisten vindt dat zij dit weerstandgevoel duidelijk moet maken via terreurdaden. De islam krijgt daardoor het negatieve imago van een godsdienst die oorlogszuchtig, haatdragend, onmenselijk en onverzoenlijk is.

De meer eigentijdse groepen van de islam (de meerderheid) wil wel degelijk een dialoog aangaan met de andere kerken. Zij willen met behoud van eigen geloof, tradities en normen en waarden, deel uitmaken van de westerse wereld en zij willen laten zien dat de Islam een goede, liefdevolle boodschap brengt.

De islam heeft in Nederland een plaats veroverd naast het christendom, dat lange tijd het enige geloof was in Nederland. In 1974 is een bureau voor relatieopbouw tussen christenen en moslims opgericht. Ondanks dat in sommige plaatsen het contact tussen moslims en christenen goed verloopt, kennen we ook situaties waarin zij elkaar bestrijden. Dit komt omdat en de moslims en de christenen hun eigen geloof als superieur beschouwen en bang zijn voor invloeden van de andere zijde. Ondanks dat integratie bij sommigen niet sterk aanwezig is, is er een zekere mate van positieve ontwikkeling gaande. Samenwerking tussen de twee godsdiensten komt steeds meer op gang. Beiden zijn meer betrokken en bereid van elkaar te leren.

1.3 Het christendom

1.3.1 De oorsprong

Het christendom is ontstaan uit het navolgen van de lering van Jezus van Nazareth, circa 2005 jaar geleden. Jezus van Nazareth en zijn twaalf leerlingen leefden in Israël/Judea, een verafgelegen deel van het Romeinse Rijk. Jezus was van geboorte een jood, maar ging in tegen bepaalde aspecten van het jodendom.

Jezus verkondigde in zijn parabels en in zijn handelingen het rijk van God, dat niet vergeldend, maar alleen verzoenend was. Na de kruisdood van Jezus zagen zijn leerlingen en volgelingen in hem de Christus (Grieks) of de Messias (Hebreeuws).

Aan het einde van de vierde eeuw – na enkele eeuwen van achtervolging en uitsluiting – werd het christendom een staatsreligie. Christenen leefden verspreid in de landen rondom de Middellandse Zee.

De kern van het christendom is geloof in Jezus Christus als zoon van God, de unieke openbaring van het heil van God aan mensen.

1.3.2 Diverse stromingen

In de loop der eeuwen zijn drie grote hoofdstromingen in het christendom ontstaan. De eerste christenen en nu de grootste groep – en wereldkerk - zijn de rooms-katholieken. De paus is de leider van deze kerk en celibatair leven is voor een ambtsdrager verplicht. Zowel vanuit God als vanuit Christus werkt de heilige Geest. De tweede groep is de Orthodoxe Kerk (Grieks en Russische). In de elfde eeuw na Chr. splitsten zij zich af van de rooms-katholieken, omdat deze gelovigen vonden dat de Heilige Geest alleen uit God werkt. De derde groep zijn de protestanten. Zij splitsten zich in de zestiende eeuw van de rooms-katholieken af, omdat zij het met bepaalde aspecten in de Rooms-Katholieke Kerk niet eens waren en daar verandering in wilden hebben. Het leiderschap ligt bij Jezus Christus. Deze hervormingsbeweging heeft er voor gezorgd dat diverse denominaties (kleine christelijke groepen) gingen ontstaan. Zoals doopsgezinden en anglicanen.

1.3.3 De Bijbel

De bijbel is het heilige boek van de christenen. Het bestaat uit het oude testament, de tenach van de joden en het nieuwe testament. Dit laatste bestaat uit: vier evangeliën, de Handelingen van de Apostelen, Brieven en de Apocalyps. Diverse auteurs hebben iets verteld over het leven en de opstanding van Jezus, waardoor inhoud en daarmee ook het tijdstip van het ontstaan van het nieuwe testament verschillen. De bijbel omvat het handelen van God in de geschiedenis van de wereld, van de schepping tot het einde der tijden; de relatie tussen God en de mens; zonde en gerechtigheid; oordeel en genade. Christenen zien het als woord van God.

1.3.4 De taal

De bijbel, bestaande uit het oude testament en het nieuwe testament is in de loop van enkele eeuwen geschreven. Het oude testament werd in het Aramees en Hebreeuws geschreven terwijl het nieuwe testament in de tweede helft van de eerste eeuw na Christus in alledaags Grieks is geschreven - het koine. Omdat Rome het centrum van de kerk werd, werd de voertaal Latijn.

De Katholieke Kerk heeft het Latijn lang in de liturgie gebruikt. De oosterse christelijke kerken in de 9^e eeuw en de protestante kerken in de 16^e eeuw kozen ervoor om afstand te doen van het Latijn. Zij meenden dat de liturgie voor iedereen toegankelijk moest zijn. Pas in de twintigste eeuw stelt de katholieke kerk het Latijn niet meer verplicht.

1.3.5 Geloofsovertuiging en Gedrageregels

Het christendom is een monotheïstische godsdienst, waarin men gelooft dat God de schepper van hemel en aarde is en dat Jezus Christus zoon van God is, geboren uit de maagd Maria, gekruisigd, gestorven en uit de dood is opgestaan en dat de heilige Geest door de wederopstanding van Jezus Christus werkt.

Christenen geloven dat God zijn Zoon Jezus op aarde heeft laten komen en dat na zijn opstanding de triniteit van God zichtbaar is geworden. Dat God één in wezen is, maar uit drie 'immanente eigenschappen' bestaat, die een band met elkaar hebben. "Omdat God één is kunnen al diens activiteiten niet toegeschreven worden aan één persoon van God: zowel de Vader, de Zoon en de heilige Geest zijn werkzaam geweest in de schepping, maar ook betrokken bij de verlossing van de mensheid."² Hier wordt gezegd dat de triniteit – ook wel drie-eenheid genoemd – dat God één is en er dus voor kan zorgen dat Hij zijn genegenheid kan geven, die mensen met hun liefde kunnen beantwoorden.

Het koninkrijk Gods waar Jezus over sprak en dat hij verkondigde, staat voor vrijheid, vrede en rechtvaardigheid. Het zijn de zaligsprekingen die naar het koninkrijk Gods en de mensen die dit beleven verwijzen. Door het beleven van de zaligsprekingen kan men door het gebod: "Heb God lief boven alles en uw naaste als uzelf", een goede dienaar Gods worden.

1.3.6 Barmhartigheid

In het christendom is de barmhartigheid en liefde van God fundamenteel. In de bijbel wordt God vaak de 'Barmhartige' genoemd. Jezus die barmhartig is en liefde toont is voorbeeld voor de christenen. Als de gelovige geen barmhartigheid of liefde toont, gaat hij/zij aan God voorbij. Dit houdt in dat de christen God én de naaste grenzeloos lief moet hebben, want in de ander kan de gelovige God ontmoeten en zijn barmhartigheid ervaren. In het christendom staan de barmhartigheid en de liefde centraal.

1.3.7 Gebed en rituelen

Voor christenen is het 'Onze Vader' het gebed. Dit kan op alle tijden van de dag gebruikt worden. Het is niet expliciet verbonden aan een dag of ritueel, maar omdat het gebed de essentie van het christendom verwoordt, wordt het tijdens de zondagse bijeenkomst wel opgezegd. Een ander basisgebed is de geloofsbelijdenis. Hier geldt hetzelfde.

Het 'Onze Vader' en de geloofsbelijdenis zijn twee fundamentele gebeden. Met het 'Onze Vader' wordt het geloof in: de schepping van God, de plaats van God, de komst van God en de liefde van God uitgesproken.

De geloofsbelijdenis is een gebed en door dit uit te spreken getuigt men in de triniteit van God te geloven.

De zondagse bijeenkomst is voor christenen een moment om gezamenlijk God te loven en te aanbidden. De christelijke kerk heeft verschillende rituelen waaronder:

1. Gebed: verplichte en niet verplichte gebeden worden uitgesproken voor het welzijn van de gelovige, kerk en wereld.
2. Doop: opname (van kind) in christelijke gemeente
3. Huwelijk: man en vrouw beloven elkaar trouw, wat God heeft verbonden mag een mens niet scheiden.
4. Preek: een overweging van de ambtsdrager voor de gelovigen.
5. Belijdenis/vormsel: het bevestigen van het geloof in Christus.
6. Eucharistie/avondmaal: men viert gemeenschap met Jezus en zijn kerk.

² E.G. Hoekstra, Het christendom, (Serie: Wegwijs- wereldreligies), Kampen 2003, blz. 119

7. Dood/begrafenis: de doden worden vanuit de kerk begraven nadat een zegen over de dode is uitgesproken.

Sacramenten spelen in de christelijke kerken een rol. Het zijn momenten waar het heilsgebeuren op symbolische wijze door middel van rituelen tot uitdrukking komt. Onder heilsgebeuren wordt de tussenkomst van God naar en/of in de mens verstaan, omdat Jezus is opgestaan uit de dood. De christelijke kerken verschillen in het aantal sacramenten dat zij hebben. De katholieken hebben er zeven en de protestanten twee, deze twee – doop en eucharistie/avondmaal – komen met die van de katholieke kerk overeen.

In het christendom speelt ook traditie een rol. Op verschillende momenten in het leven wordt daar aandacht aan besteed, bijvoorbeeld bij huwelijk, geboorte en dood/begrafenis.

- a) Het huwelijk is in het christendom een heilig verbond. In sommige staten ook een wettelijke overeenkomst, maar meestal niet alleen. Het huwelijk moet in veel landen ook bij een gemeente worden afgesloten. Scheiding is volgens de christelijke kerk niet mogelijk en anticonceptie is vanuit Rome niet toegestaan, omdat een kind krijgen in het christendom als een gave van God wordt gezien. In de Rooms-Katholieke kerk zijn de seksuele onthouding voor kloosterlingen, priesters, bisschoppen, kardinalen en de paus verplicht.
- b) De geboorte is een zegen en een geschenk van God. De geboorte wordt gevierd door het ontvangen van cadeaus en het uitdelen van bijvoorbeeld amandelboontjes, beschuit met muisjes, enz.
- c) De doop vindt in de meeste christelijke kerken in het eerste levensjaar plaats. In sommige (christelijke) kerken gebruikt men de volwassendoop, waarmee volwassenen bevestigen bij de gemeente te willen horen. De doop is een godsdienstige traditie en de oorsprong is terug te vinden bij Jezus' doop in de Jordaan. (Mat.3)
- d) De dood is geen eindpunt, alles ligt in de handen van God. Het eeuwige leven - de opstanding - is voor iedereen mogelijk. Het is mogelijk om voor het sterven bij een gebed een zegen te krijgen om de zonde af te kopen en rust te krijgen in de hemel. De dode wordt gewassen en meestal in een kist gelegd. Binnen drie tot vijf dagen worden de doden begraven of gecremeerd, na een afscheidsdienst in kerk of kapel.

In sommige gezinnen/families maken de nabestaanden een bidprentje: een korte levensloop van de overlevende voor allen die de persoon gekend hebben.

1.3.8 Kerk c.q. gebedshuis

Het woord 'kerk' wordt in het christendom voor de volgende drie begrippen gebruikt: kerkgenootschap, geloofsgemeenschap en gebouw. De eerste twee staan in de betekenis van ingeschreven en verbonden zijn met een stroming en plaatselijke gemeenschap. De derde, het gebouw, is de plaats en ruimte van samenkomst. Met samenkomst wordt bedoeld de zondagse en doordeweekse vieringen/diensten. Naast het gebouw staat vaak een parochiehuus waar onder andere vergaderingen worden gehouden en catechese wordt gegeven.

Iedere kerk kent een lessenaar, preekstoel, tafel, orgel en banken/stoelen en doop font. Hoewel ze er verschillend uit kunnen zien, komt de plaats van het voorwerp in de kerken vrijwel overeen.

1.3.9 Voedingsvoorschriften

Christenen mogen alles eten en er is geen beperking aangaande voedsel. Toch wordt matigheid en onthouding als deugd gezien en wordt regelmatig toegepast in de oosterse kerken en in de westerse kerken door religieuzen.

1.3.10 Ethiek

De ethiek heeft in het christendom een belangrijke plaats. Daarin staat het handelen, tijdens zijn actieve leven en de opstanding van Jezus centraal. Deze handelingen zijn normen en waarden geworden en wanneer je die toepast wordt een beter leven op aarde mogelijk, door geloof in de opstanding. Opstanding, ook wel verrijzenis genoemd, betekent dat christenen geloven dat Jezus is opgestaan uit de dood, voor het gehele joodse volk en voor alle mensen. Dit omvat dat God zijn zoon Jezus door de dood heen heeft vastgehouden en de mensen door de dood heen vasthoudt. De verrijzenis is een transcendente werkelijkheid.

In het christendom is het aardse leven een voorafbeelding van het hemelse leven. Men is al verplicht om tijdens het leven goed en barmhartig te zijn. Door de opstanding van Jezus is het mogelijk om tijdens het aardse leven vergeving te vragen over gedaan kwaad, zonde en onbegrip, zodat al op aarde een zekere vrede kan zijn, als in de hemel.

Het is daarom voor de christenen belangrijk dat zij niet alleen bezig zijn met zichzelf. Ook de ander is belangrijk, omdat het een schepsel van God is en tot het volk van God hoort. Volk is een gemeenschap en daarin is in de ander, de Ander/God te ontmoeten, door barmhartig, liefdevol, vergevingsgezind te zijn.

1.3.11 Christelijke feesten

Enkele bekende christelijke feesten zijn: 1) Kerstmis, waarop men de geboorte van Jezus viert, 2) Drie koningen, het bezoek van drie koningen na de geboorte van Jezus, 3) Pasen, de opstanding van Jezus, 4) Hemelvaart, waarin Jezus terugkeert naar de hemel en 5) Pinksteren, waar de Heilige Geest over de leerlingen wordt uitgestort.

1.4 Christendom wereldwijd in het bijzonder in Nederland

Het christendom is in de loop van 20 eeuwen de meest over de wereld verspreide godsdienst, met diverse (kleine) stromingen.

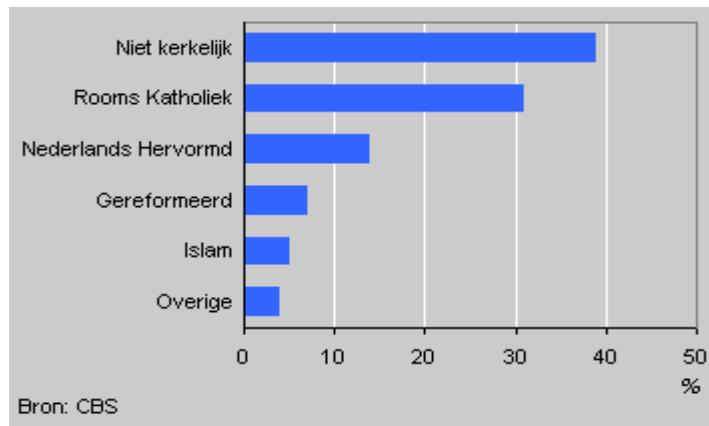
In Nederland, met zijn multi-etnische samenleving is het christelijke geloof van oudsher overheersend. De maatschappij wordt af en toe nog sterk bepaald door het christendom, zoals de christelijke feesten. Nu nog zijn de christelijke feestdagen voor alle Nederlanders verplicht vrije dagen.

1.4.1 Reden van aankomst in Nederland

De eerste christelijke elementen werden door de Romeinen in ons land gebracht. Daarna kwamen Engelse monniken, Willibrord en Bonifatius, in de 7^e en 8^e eeuw 'Nederlanders' bekeren tot het christendom. Toen al kwamen er in Nederland kerkjes en werden bestaande elementen van de (natuur)religies in het nieuwe geloof ingelast.

1.4.2 Waar en hoeveel in Nederland

Christenen zitten in heel Nederland, maar in diverse provincies zijn er concentraties van bepaalde christelijke kerken. Twintig procent van de Nederlandse bevolking hoort bij de protestantse kerken. (Nederlands Hervormd veertien en Gereformeerden zes). In de provincies Brabant en Limburg is de Rooms-Katholieke Kerk het sterkst vertegenwoordigd. In totaal is 30 procent katholiek. Zie de volgende tabel.

1.4.3 Christelijke stromingen en groepen

In Nederland zijn diverse christelijke stromingen aanwezig. Onder de katholieken is de roomse kerk de grootste en zijn de orthodoxen in de minderheid. De protestant christelijke kerken, de Nederlands Hervormde en de Gereformeerden, liggen daar tussenin.

Het christendom is geen godsdienst die door allochtonen naar Nederland is gekomen. Zij was al lange tijd aanwezig. De christelijke allochtonen die in Nederland zijn komen wonen vonden aansluiting bij één van de stromingen of hebben eigen parochies/gemeente opgericht. Bijvoorbeeld in Amsterdam, waar kerken zijn ontstaan vanwege voorkeur voor samenkomsten in eigen taal, geloofsrichting of etnische afkomst.

Hieronder een korte beschrijving van de drie hoofdstromingen in Nederland.

a) De Roomse Katholieke Kerk

De Rooms Katholieke kerk onderscheidt zich van andere christelijke kerken door zijn bestuursvorm. De paus, gevestigd in Rome, heeft het hoogste gezag. Hij staat aan het hoofd van een grote wereldkerk en wordt gezien als de wettige vertegenwoordiger van Jezus op aarde.

De mis/dienst in de plaatselijke kerk wordt geleid door een priester. Hierin staat de liturgie centraal, die het mogelijk maakt om het heil van Christus tijdens de mis/dienst te verkondigen aan de gelovigen. Voor de priesters en ook de paus geldt het celibaat.

b) De protestanten

Het protestantisme is voortgekomen uit de reformatie van de zestiende eeuw: lutheranisme en calvinisme. Luther en Calvijn verzetten zich tegen misstanden in de kerk, onder andere corruptie. Het protestantisme heeft een onnoemelijk aantal afsplitsingen.

Het hoogste gezag in de protestantse kerken is Jezus Christus. Alle plaatselijke kerken zijn in principe zelfstandig. Het leergezag van de protestantse kerken is Gods Woord, de bijbel. Bij de protestantse kerken geldt geen celibaat en vrouwen kunnen ook ambtsdrager zijn. Dienst wordt geleid door een dominee c.q. predikant en de preek, over het woord Gods, staat centraal.

c) Evangelische kerken

De evangelische kerken zijn in de 19^e eeuw ontstaan. Zij waren een reactie op het modernisme van die tijd, anderzijds op de toenmalige synodale structuur van de traditionele kerkgenootschappen. De evangelische kerk is in Nederland de sterkst groeiende stroming binnen de christelijke kerken.

Ook in deze kerken is het hoogste gezag Jezus Christus en zijn de plaatselijke kerken zelfstandig. Het accent in de diensten ligt niet op de belijdenis en geschriften maar op de persoonlijke relatie met God door Jezus Christus en de wedergeboorte in de Heilige Geest. Enkele evangelische kerken zijn: pinkstergemeentes, vrij evangelische gemeentes en broedergemeentes.

d) *De orthodoxen*

De orthodoxe stroming is de kleinste christelijke stroming in Nederland. Deze kerk scheidde zich in 1054 van de centrale kerk af, na een conflict met de paus en hieruit ontstond de Oosters Orthodoxe Kerk. De patriarch van Constantinopel wilde onder andere gehuwde priesters aanstellen. De liturgie van de Orthodoxe Kerk gaat rechtstreeks terug naar de vroege kerk en was de traditie essentieel. De mis/dienst wordt in de kerk gedaan door priesters. De liturgie duurt lang en het is iets van de priesters. Gelovigen kunnen gaan en komen tijdens de mis/dienst. Priesters zijn mannen, maar celibaat is niet verplicht.

1.4.4 Noodzakelijke voorzieningen voor het uitoefenen van geloof

Christenen hebben de volgende voorzieningen nodig voor het uitoefenen van hun geloof:

a. *Kerken/kloosters*

Christenen hebben kerken nodig als gebedshuis. Zij staan in plaats en/of wijk centraal, om voor iedereen toegankelijk te zijn.

De kloosters zijn noodzakelijk voor de gemeenschap van kloosterlingen. Dit kunnen zowel mannelijke als vrouwelijke gemeenschappen zijn. Meditatie en gebed staan hier centraal.

b. *Begraafplaatsen*

Sinds een paar eeuwen worden (christelijke) begraafplaatsen aan de rand van een stad of dorp aangelegd. Iedere christelijke stroming had zijn eigen begraafplaats. Daar worden de doden ter aarde besteld.

Na een begrafenis wordt door familie de begraafplaats van de overledene voorzien van een steen, waar een kruis, psalmtekst uit de bijbel of iets eigens op staat.

Christenen kunnen na een afscheidsdienst in de kerk, in plaats van begraven worden, ook gecremeerd worden. Op sommige christelijke begraafplaatsen kan op een speciale plek de urn met as neergezet worden.

c. *Scholen*

Nadat er in 1848 een nieuwe grondwet was gekomen, waarin vrijheid van onderwijs werd gewaarborgd, konden naast openbare ook confessionele, bijzondere scholen bestaan. Hier wordt onderwijs in een bepaalde religieuze stroming gegeven.

Katholieken en protestanten hebben voor de kinderen eigen scholen met een eigen schoolbestuur.

d. *Media*

De media zijn geen noodzakelijke voorziening, maar door de komst van radio (begin 20^e eeuw) en tv (halverwege 20^e eeuw) zagen de christelijke kerken kans om in een breder perspectief het geloof te verkondigen en mensen voorlichting te geven aangaande de theologie en praxis. De vier omroepen NCRV, KRO, VPRO en EO verschillen in mate van overdracht en geloofsverkondiging. Van vrijzinnig tot bijbelgericht.

e. *Feestdagen*

De christelijke feestdagen geven de mogelijkheid om kerkelijke feesten te vieren. De feestdagen zijn Kerstmis, Pasen, Hemelvaart en Pinksteren.

h. Geestelijke zorg

De christelijke geestelijken kunnen buiten de kerken, ook als geestelijken in verzorgingshuizen, ziekenhuizen en bij de militaire dienst werken. Dit pastoraat zorgt dat mensen spiritueel gevoed blijven, tijdens een periode waar zij niet bij machte zijn om eigen kerk te bezoeken.

1.4.5 Manifestatie van het christendom in Nederland

Bekend is dat in de eerste helft van de 20^e eeuw Nederland verzuild was.

Levensbeschouwelijke verenigingen waren vanwege hun grondslag georganiseerd, waarin leden hun sociaal-culturele en politieke activiteiten verrichtten. Het hoogtepunt vond plaats toen kinderen confessionele scholen bezochten en de kerk veel bezocht werd. De godsdienst leefde zowel op macroniveau (de kerk) mesoniveau (sociale -en politieke verenigingen met een godsdienstig karakter) en op microniveau (de individuele gelovigen). De periode daarna, veroorzaakte een grote breuk in de verzuilde samenleving. Deze breuk is te typeren als een enorme versnelling van de secularisatie. Secularisatie duidt hier op een werkelijkheid waarin binnen het publieke leven het christendom vrijwel verdwenen is. Het meso-niveau dat zin en leven gaf is steeds meer komen te vervallen en is vervangen door een werkelijkheid waarin God is vergeten.

Desalniettemin moeten we constateren dat naast de secularisatie ook allerlei nieuwe religieuze stromingen zich aandienen. Door globalisering en multiculturalisering zijn er meer keuzemogelijkheden en kan er geshopt worden tussen godsdiensten en religies. Het christendom is niet de enige godsdienst meer en wordt niet meer door iedereen als de weg en de waarheid gezien.

Binnen de christelijke gemeenschappen zijn er twee houdingen te ontdekken ten aanzien van de rekbaarheid en bestaansmogelijkheid van de kerken. De eerste houding is die van vrees; men voelt zich zo overweldigd door de moderne cultuur dat zij 'menselijkerwijs' niet meer iets goeds verwachten. Deze mensen hebben een vrij pessimistische visie, waar men machteloos toekijkt. De tweede houding is die van optimisme. Bijvoorbeeld bij sommige jongeren, die weer kiezen voor het christelijke leven. Vaak zijn deze jongeren aangesloten bij verenigingen om steun in hun geloof te zoeken. De verenigingen manifesteren zich weer naar buiten toe om meer volgelingen te krijgen.

Ondanks de secularisatie wordt de Nederlandse cultuur nog sterk beïnvloed door het christendom. We gebruiken de christelijke jaartelling, bijbelse en/of christelijke namen, de bijbelse waarden en normen en christelijke feesten waarvoor mogelijk vrij wordt gegeven.

Samenvatting

Bij het lezen van het eerste hoofdstuk zien we dat de islam en het christendom overeenkomsten en verschillen kennen: dat in de overeenkomsten meteen ook de verschillen schuilen.

Allereerst de overeenkomsten tussen de islam en het christendom. Deze kunnen we in vier punten kort en bondig als volgt samenvatten.

Ten eerste zijn de fundamentele principes van de islam en het christendom geloof en gebed. Wanneer de moslim en de christen hiernaar leven, is innerlijke liefde en rust tijdens het aardse leven en het eeuwige geluk in het hiernamaals mogelijk. Omdat de fundamentele principes geloof en gebed in de koran en de bijbel staan, kan het in iedere eeuw een antwoord geven op de behoeften van de mens. Zij zijn eeuwig en veranderen niet. *De tweede overeenkomst* is dat godsdiensten monotheïstisch zijn en God/Allah barmhartig is.

De *derde overeenkomst* is dat de islam en het christendom ieder een verboden -en gebodenboek kent die met elkaar te vergelijken zijn. In de boeken staat hoe moslims en christenen moeten geloven, en daarnaar leven.

De *vierde overeenkomst* is dat zowel de islam als het christendom ethiek, rituelen en tradities kennen.

De verschillen tussen de islam en het christendom komen nú aan bod, nadat de overeenkomsten genoemd zijn. Die kunnen we in drie punten samenvatten.

Ten eerste, God/Allah is in de twee godsdiensten barmhartig, maar voor de moslims is Allah almachtig en Hij heerst over de hemelen en de aarde. Allah 'staat boven alles'. De christenen geloven dat God *in* de hemel is en vandaar uit heerst over de hemel en de aarde. Hierdoor komt een andere God te voorschijn dan die van de islam. Dit maakt duidelijk waarom moslims moeite hebben met de christelijke visie, dat God dicht bij de mens is door de drie aspecten: Vader, Zoon en heilige Geest. Dit is voor de islam niet acceptabel. Allah valt niet te ontmoeten en zij geloven niet dat de drie aspecten van God als enig/eigen kunnen worden gezien.

Het *volgende verschil* is dat volgens de islam de koran door Allah rechtstreeks is geopenbaard, maar voor de christenen is de bijbel een niet rechtstreekse openbaring van God. Zij is verzameld.

Het *derde verschil* is hoe de gods -en geloofsbeleving de ethiek, rituelen en tradities hebben vormgeven. Zowel in de islam, als in het christendom hebben de drie punten voor een eigen karakter gezorgd. De moslim wil met de rituelen een beter mens worden en is verplicht rekening te houden met zijn omgeving. De christen wil met de rituelen ook een beter mens worden maar is verplicht de omgeving bij het heil van God te betrekken, zodat niet alleen het individu, maar ook de medemens barmhartigheid van God kan ontvangen. Toch hebben de islam en het christendom dezelfde grondbeginselen van de barmhartigheid van God/Allah. We hebben het dan over barmhartigheid voor de naaste, vrede, liefde, genade en tolerantie. In het volgende hoofdstuk zal nader worden ingegaan op de barmhartigheid in de islam, waar de grondbeginselen terug komen.

2. De barmhartigheid in de islam

Zoals we in het eerste hoofdstuk hebben gelezen is barmhartigheid in de islam essentieel. In dit hoofdstuk wil ik een idee schetsen hoe principieel barmhartigheid in de islamitische godsdienst is. Hoe het werkt en waar men naar toe wil. Het woord barmhartigheid wordt af en toe vervangen door 'het doen van goede werken'.

2.1 Oorsprong

De oorsprong aangaande de barmhartigheid in de islam is zowel cultureel als theologisch bepaald. Wat betreft de culturele oorsprong. De bevolking in de tijd van Mohammed bestond uit nomaden, die in zeer moeilijke klimatologische en geografische omstandigheden moesten overleven. Deze bedoeïenencultuur werd daardoor gedwongen tot een vorm van maatschappelijke organisatie en ze ontwikkelden een sterke stamcultuur met een eigen norm –en waardensysteem. Dit systeem was gebaseerd op groepssolidariteit en gemeenschapszin.

Loyaliteit en solidariteit waren essentieel om als groep te kunnen overleven. Traditioneel behoren eergevoel, gastvrijheid, vriendschap, trouw, zelfopoffering, dapperheid en wraak tot deze stamethiek. De leden van de stam boden aan elkaar bescherming tegen een bedreigd bestaan.³ Als bescherming zorg voor elkaar betekent, wanneer gevaar of honger dreigt, dan kunnen we onder bescherming barmhartigheid verstaan.

De theologische oorsprong van barmhartige werken in de islam ligt in het jodendom en het christendom. In het jodendom is God de oordelende en rechtsprekende.

De barmhartigheid is in het jodendom aanbevolen, want de gelovigen moeten niet alleen geloven, maar net als God ook barmhartig zijn. Met andere woorden: woord en daad van de gelovigen moeten één zijn. In het oude testament lezen we bij Leviticus 19-9, dat joden het laatste stukje van de oogst moeten laten liggen voor de minder bedeelden. Het gaat hier om een soort percentage, dat in de joodse ethiek is opgenomen.

Jezus heeft van de God uit het oude testament een liefhebbend, zorgende vader gemaakt. Zijn geloof en zijn daden bestonden uit barmhartigheid. Hij kwam op voor de minder bedeelden en bekeek als joodse man kritisch de leefstijl en de wet van de joden.

Joden en christenen leefden in de regio van Mohammed. Hij nam kennis van de reeds bestaande vorm van goede werken doen, die in het jodendom en christendom al aanwezig waren. Dit vond hij fundamenteel en heeft dat overgenomen, maar naar zijn mening hadden het jodendom en het christendom het geloof niet trouw bewaard en niet goed doorgegeven. Mohammed vond dat Allah/God almachtig was. De mensen moesten zich aan Hem overgeven, wilden ze goede gelovigen zijn. Zodoende is er een godsdienst ontstaan die zich islamitisch noemt. In deze godsdienst heeft de barmhartigheid een belangrijke plaats gekregen.

Kortom: in de islam zijn de culturele en theologische oorsprong met elkaar verweven en fundament van de gemeenschap geworden. Vandaag de dag biedt de gemeenschap (oemma) nog steeds bescherming tegenover burens, armen en zwakkeren. De moslim moet het kwade van de ander bedekken en vergeven, maar zijn/haar eigen slechte handelen compenseren door steeds het goede te doen, wil hij/zij een goede moslim zijn.⁴

³ J. Waardenburg, J. Waardenburg, 'De historische ontwikkeling tot 661' in J. Waardenburg e.a. (red.), Islam Norm, ideaal en werkelijkheid, Houten 2000, blz. 30.

⁴ H. Crijns, H. Yar, "islam: één God, een mensengemeenschap" in H. Crijns e.a. (red.), Barmhartigheid en gerechtigheid. Handboek voor diaconiewetenschap, Kampen 2004, blz. 215

2.2 Geloof en barmhartige daden

Barmhartige werken moeten één zijn met het geloof en andersom: geloof stuurt het handelen. Dit is nodig om een goede moslim te kunnen zijn en het maatschappelijke leven te kunnen verbeteren. Door de eenheid tussen geloof en handelen worden op beperkte wijze Allahs' eigenschappen weerspiegeld.

De eigenschappen van Allah zien we terug in de '99-namen'. Iedere eigenschap op zich maant de mens hetzelfde te doen. De naam Barmhartig is dus naast een *eigenschap* ook een *gebod* van Allah. Omdat de barmhartigheid in de islam de meeste vrouwelijke eigenschap is van Allah, moeten moslims die barmhartigheid geven, die een zwangere vrouw aan haar ongeboren kind geeft.

Als de moslim erin slaagt zoveel mogelijk de barmhartigheid eigen- en vanzelfsprekend te maken, dan zal dit invloed hebben op zijn/haar leven, want men wordt gezegend door Allah waardoor het leven meer betekenis en inhoud krijgt.

2.3 Vormen van barmhartige daden

De barmhartige werken in de islam zijn in vier vormen te onderscheiden.

1. De zakât. Het gaat hier om het geven van aalmoezen, dat tijdens Mohammeds' verblijf in Medina door hem verplicht is gesteld. Men moet 2.5% van zijn bezit afstaan.
2. De zakât al-fitr. Dit vindt altijd plaats tijdens de maand ramadan en is ook verplicht.
3. De sadaka. Dit is een vrijwillige vorm en dit omvat het geven van geld of goederen aan armen en behoeftigen.
4. Het doen van goede werken in of voor levensbeschouwelijke organisaties (awqaf-traditie).

In de volgende paragrafen worden de vier vormen nader uitgewerkt.

2.3.1 De zakât

De zakât heeft in de islam een centrale plaats. Het is de derde zuil en betekent "zuivering" of "groei". Eén van de belangrijkste principes van de islam is dat alles aan Allah behoort en dat rijkdom bijgevolg bij de mens slechts in beheer is. Als de moslim zich hieraan houdt, dan zal Allah hem/haar daarvoor vriendelijk belonen. Hiermee kan hij/zij een goede moslim worden. Zakât is een godsdienstoefening, die enerzijds ervoor moet zorgen dat de moslim zich bewust wordt van het feit dat hij/zij rijk is en hij/zij daar dankbaar voor moet zijn. Door deze bewustwording beseft de moslim dat een ander minder heeft. Anderzijds zorgt de zakât voor circulatie van rijkdom in de islamitische wereld.

De islamitische wet (sjaria') bepaalt wie rijk is en wat iemand precies moet afstaan. Op deze manier blijft het geld in 'beweging'. De zakât wordt alleen geheven op dat wat is belegd, op de bank staat, of thuis is opgespaard/verstoppt. Als een moslim deze vorm van aalmoezen, de derde zuil, (zie hoofdstuk 1.1.7) niet in ere houdt, dan is hij/zij volgens de koran en de islamitische wet geen goede moslim.

Jaarlijks int de moskee geld, als belasting. Soms wordt de zakât vervangen door deze belasting, wat eigenlijk niet de bedoeling is. Bij zakât gaat het om bewustwording, geweten en het weggeven van geld. De belasting is een systeem dat een materieel en economisch doel heeft. Bijvoorbeeld het bestaan en onderhoud van moskeeën. Het geeft niet aan armen en/of behoeftigen.

De koran zegt dat de zakât aan armen en behoeftigen moet worden gegeven. In Nederland sturen moslims hun geld naar arme familieleden en/of andere behoeftigen in het land van herkomst of ze staan het af aan moskeeën of goede doelen. Deze laatste twee mogelijkheden moeten er voor zorgen dat het geld op de juiste plaats terecht komt.

Moslims geven aan de moskee of aan gerichte goede doelen, omdat ze op die manier makkelijker aan hun plicht kunnen voldoen. Men verstaat onder goede doelen: hulp aan vluchtelingen en slachtoffers van oorlogen en natuurrampen, Artsen Zonder Grenzen, Advocaten Zonder Grenzen, Unicef en Rode Kruis (in de islam heet dit nu nog Rode Maan). In het kort komt het erop neer dat de goede doelen organisaties moeten zijn die lichamelijke en sociale zorg bieden aan mensen (en de natuur)⁵. Dit betekent dat moslims hun geld kunnen geven aan islamitische en niet-islamitische organisaties, wat volgens de koran niet verboden is.

In Nederland kunnen moslims speciale zakât-programma's op internet opzoeken. Deze programma's kunnen voor iedere moslim het exacte bedrag berekenen, dat zij moeten weggeven. Bijvoorbeeld: <http://soundvision.com/life/zakatcalc.html>. In principe maakt het niet uit wanneer de aalmoes wordt gegeven, maar in veel landen wordt dit op vrijdagen of feestdagen gedaan. Op deze dagen zie je armen en bedelaars bij de moskee staan om geld te vragen. Toch moet voor het einde van het islamitische jaar de aalmoes weggegeven zijn. De zakât is verplicht en alle moslims weten van elkaar dat ze zich daaraan moeten houden, maar het spreken over wat en wanneer met anderen is in de islam niet gepast.

2.3.2 De zakât al-fitr

Zakât al-fitr lijkt veel op de zakât. De naam doet al vermoeden dat het hier ook om een verplichte vorm van barmhartigheid gaat. Tevens heeft het met de zakât gemeen dat het één keer per jaar afgestaan moet worden en waarom het geven zo belangrijk is. Door de zakât al-fitr kan de moslim een beter mens worden. Tevens kan hij/zij ervoor zorgen dat de maatschappij er beter van wordt.

Het verschil tussen zakât en zakât al-fitr is, dat zakât al-fitr aan het einde van de ramadan plaatsvindt, voor het suikerfeest. De moslim moet voedsel geven wat verbouwd of gemaakt is. De zakât al-fitr wordt enerzijds gedaan als boetedoening voor wangedrag tijdens het vasten. Anderzijds wordt het voor armen ook mogelijk om te feesten. Zakât al-fitr ontwikkelt de saamhorigheid, het contact tussen arm en rijk.

Het tweede verschil is dat bij zakât al-fitr het hoofd van de huishouding de verplichte hoeveelheid voor de andere leden van de huishouding mag betalen. Van oudsher gaat het om voedsel, maar in Nederland wordt vaak tien euro per keer per persoon uit een gezin weggegeven. Overal ter wereld wordt zakât al-fitr in ere gehouden en als religieuze belasting aan de moskee betaald.

De zakât al-fitr kent ook rituele tradities. Zo werden in Marokko tijdens en aan het einde van de ramadan voor armen en behoeftigen maaltijden gekookt. Rijke weldoeners financieren en organiseren deze projecten.⁶ Of men zet projecten op voor bepaalde doelgroepen. Deze projecten zijn vaak spontaan en ad hoc. Zoals Mohamed Ezhar.⁷

“Ezhar is zijn campagne al een tijdje eerder gestart. Echter, nu de vastenmaand voor moslims in volle gang is, lijkt het hem een geschikt moment extra aandacht te vragen voor zijn humanitaire gedachtegoed. ... Vrouwen bakken er brood in lemen oventjes, die worden gestookt op takjes. Om aan die takken te komen, moet men steeds verder lopen. Doordat het landschap uitdroogt, verdort het klimaat. Er is dringend behoefte aan een bakkerij met een elektrische oven. Zo een installatie kan ook ingezet worden voor andere producten en dat is weer interessant voor de werkgelegenheid. Dit project is speciaal opgezet voor alleenstaande vrouwen zodat zij onafhankelijk

⁵ H. Crijns, H. Yar, “islam: één God, een mensengemeenschap” in H. Crijns e.a. (red.), Barmhartigheid en gerechtigheid. Handboek voor diaconiewetenschap, Kampen 2004, blz. 214

⁶ J. Luyendijk, Een tipje van de sluier: islam voor beginners, Amsterdam 2001, blz. 57

⁷ Coen van de Luytgaarden, Elektrische ovens voor Marokko, In Noordhollands Dagblad, 15 oktober 2005

kunnen zijn en hun kinderen beter onderwijs kunnen volgen. Vooral de meisjes zullen dan meer toekomstperspectief hebben."

Hier wordt duidelijk dat de initiatiefnemer een beroep doet op moslims. Hij vraagt aan hen hun geld aan zijn project te geven. Hij wil barmhartig zijn en vraagt barmhartigheid. In het Westen wordt dit initiatief ook wel ontwikkelingswerk genoemd.

2.3.3 De sadaka

De sadaka is een vrijwillige vorm van geld of goederen weggeven. Het wordt in de koran aanbevolen, zo dat het een sterk verplichtend karakter heeft, maar het ontslaat de moslim niet van zijn plicht om aan zakât en zakât al-fitr te voldoen.

Het individu moet zelf bepalen hoeveel hij/zij weggeeft aan gezinnen. Als in Nederland, een moslim in de directe omgeving niemand kent die arm, slaaf of ziek is, dan worden vaak aan de plaatselijke moskee of aan een bepaald goed doel giften gegeven. Met sadaka leert men verschillende verantwoordelijkheden, zoals het hebben van medegevoel voor armen en lijdenden, rechtvaardig zijn en het niet-alleen-aan-je-zelf denken. 'Goed-doen' bevordert enerzijds de ontwikkeling van een persoon tegenover Allah en anderzijds bevordert het het sociaal/economisch functioneren van de islamitische gemeenschap.

Belangrijk is dat de sadaka 'anoniem' moet gebeuren. Dit betekent dat een persoon bemiddelt tussen de gever en de ontvanger. De gever mag niet weten aan wie zijn/haar gift gegeven wordt en de ontvanger weet niet waar de gift vandaan komt.

Hoewel het woord sadaka vertaald kan worden als "vrijwillig-goed-doen", heeft het een bredere betekenis. Ook het geven van een glimlach of hulp aan anderen, in welke vorm dan ook, wordt door de profeet als sadaka bestempeld.

De sadaka wordt zowel in de ramadan als in de rest van het jaar ingezet. Het zorgt ervoor dat de moslim ervaart dat geld en goederen van Allah zijn en dat het delen edelmoedig/goed is tegenover anderen die weinig hebben. Toch waarschuwt de koran voor overmatig geven.⁸ (koran 25: 67). Vaak wordt de sadaka ingezet door moslima's, om hun vijf verplichte gebeden (salât) tijdens de menstruatieperiodes te compenseren. In de islam is het voor moslimvrouwen tijdens de maandelijkse periode verboden om te bidden, te vasten of zich bezig te houden met andere religieuze zaken. Ook mogen ze de koran niet aanraken. Daarom doen de vrouwen tijdens de menstruatieperiode hun sadaka en delen zij

bijvoorbeeld voedsel uit aan bedelaars en kinderen. Door het doen van sadaka kunnen moslims zegeningen van Allah ontvangen.

Rondom de sadaka zijn door de eeuwen heen tradities ontstaan. Hieronder een voorbeeld van een 'sadaka-traditie' uit Turkije.⁹

"...Om de geboorte te vieren, de familie en de vrienden te tracteren en als tractatie voor de armen wordt er een offer gebracht. Dit wordt 'akika', het geboorte-offer genoemd. Wanneer het haar van het kind voor het eerst wordt geschoren, wordt dit gewogen en het gewicht ervan wordt in goud aan de armen geschonken. Bij het eerste lachje, het eerste tandje het eerste pasje dat het zet, het eerste woordje dat het zegt, wordt steeds een gepast bedrag geschonken, worden de armen verblijd."

⁸ Drs. I. Arends (red) , Islam. Personen en begrippen van A tot Z, blz. 153

⁹ Dr. F. Demir, De Islam, De Haag, blz. 14-15 (brochure van Islamitische Stichting Nederland)

Samengevat: de zakât, zakât al-fitr en sadaka beogen twee doelen, die elkaar overlappen.

1. Het eerste doel is de zuivering van de moslim. Wanneer hij/zij vanuit een vrome houding geld weggeeft, dan kan men door Allah gezegend worden. De intentie en het geloof van de moslim is essentieel.
2. Het tweede doel van zakât is dat de maatschappij op weg wordt geholpen door de individuele inzet van iedere moslim. Zo is zakât een sociaal weldadigheidssysteem, waarmee men rust, vertrouwen en veiligheid binnen de maatschappij beoogt.

Bij beide doelen gaat het om geloof en handelen ineens. De handeling is een uiting van geloof en met de handeling doet de moslim ook meteen een gebed. Want als de handeling wordt uitgevoerd, vraagt de moslim iets van Allah of kan hij/zij vergiffenis vragen voor zijn eigen zonden. Of hij/zij dit krijgt hangt dan weer van Allah af.

Dit roept de vraag op of de zakât, zakât al-fitr en sadaka een afkoopfunctie hebben. Twee moslims gaven daarop twee verschillende antwoorden:

“Allah moet blij worden en dit doe je onder andere door barmhartige werken te doen. Je vraagt niet aan Allah of je iets van Hem kunt krijgen als je voor een ander iets doet. Dat bestaat niet in de islam. Doe je dat toch, dan is de intentie niet goed en word je ook geen goede moslim. Barmhartige werken zijn bedoeld om Allah blij te maken en leert je dat de plicht, bijvoorbeeld de zakât, vanzelfsprekend wordt gedaan.”

“In zekere zin is het ook zo. Men wil graag door Allah gezien worden en een plaats in het paradijs krijgen.”

Beide reacties vertellen dat niet alle moslims hetzelfde denken. Vele moslims denken net zo als het eerste antwoord.

2.3.4 Goede werken doen

Het doen van goede werken is in de islam een open en een breed veld. Je kunt dit zowel in levensbeschouwelijke organisatie (awqaf-traditie) doen, als individueel.

Wat betreft de georganiseerde vorm, daarmee wordt het werk in én voor stichtingen, fondsen en andere non-profit organisaties bedoeld die een bepaalde kijk op het leven hebben ten opzichte van hun doelgroepen.

‘Islamic Relief’ is een Nederlandse islamitische organisatie, die bemiddelt in vrijwilligerswerk. Het is gebaseerd op godsdienst, het meehelpen uit barmhartigheid voor armen en behoeftigen, maar de werkzaamheden voor de vrijwilligers hebben geen religieus fundament. De werving van mensen is op basis van talenten en/of capaciteiten, ongeacht afkomst, religie of gender. De werkzaamheden zijn intern of extern afhankelijk van het seizoen en de diverse activiteiten. Enkele voorbeelden zijn bejaardenzorg, ziekenzorg en bij asielzoekers.

Wat betreft individueel goede werken doen, dit kan op straat, bij iemand thuis, in de moskee en ook in het bejaardenhuis, ziekenhuis of in een asielzoekerscentrum.

Nemen we de moskee als voorbeeld, dan moet men zich voorstellen dat daar alles op vrijwillige basis gebeurt. Het bouwen, schoonhouden, les geven en zelfs de imam betalen.

Barmhartigheid in georganiseerde en individuele vorm voldoen in de islam aan drie wezenlijke zaken: bescherming van het leven, bescherming van menselijke waardigheid en bescherming van toekomstige generaties.¹⁰

De intentie om barmhartige werken te doen is sterk aanwezig. Islamieten voelen dat als een verplichting. Ook voor familie en vrienden. Een sterke relatie tussen ouders en kinderen en

¹⁰ H. Crijns, H. Yar, “Islam: één God, een mensengemeenschap” in H. Crijns e.a. (red.), Barmhartigheid en gerechtigheid. Handboek voor diaconiewetenschap, Kampen 2004, blz. 218

de hang naar het verbonden zijn met een gemeenschap, heeft er voor gezorgd dat de mantelzorg eeuwen lang goed ontwikkeld is, ook in Nederland.

Maar wat in Nederland (nog) niet goed georganiseerd is, is het ontwikkelingswerk. Moslims ervaren in Nederland nog te veel problemen. De moslims zijn nog te veel bezig met integratie en kennen de Nederlandse faciliteiten onvoldoende.

Als we de vier vormen van barmhartige daden kort samenvatten, dan zien we dat de islamitische theologie vier vormen van barmhartigheid kent. De nadruk ligt op de zakât, maar in de praktijk worden de zakât al-fitr en de sadaka door de moslims meer gedaan en beleefd. De ramadan is voor moslims bij uitstek een periode om aandacht te schenken en tijd te besteden aan alle vormen van barmhartigheid. Men verzamelt en doet goede werken voor anderen, die het minder hebben dan zichzelf. Cijfers over hoeveel, wie en wat moslims doen zijn niet bekend.

In de islam moeten we barmhartige werken koppelen aan vertrouwen. Dit is voor hen heel belangrijk. Een geïnterviewde vertelde:

“Ik ken iemand in Marokko, die ergens achteraf woont en niet altijd weg kan. Hij moet een uur reizen voordat hij boodschappen kan doen. Regelmatig stuurt hij er een bode op uit om eten en drinken te kopen. Deze bode heeft zich vrijwillig aangeboden en brengt ook aalmoezen van de man die ik ken, naar anderen. Dit betekent dat de bode geld meekrijgt en hij vertrouwd wordt. Vertrouwen is de basis, waarop de barmhartigheid steunt.”

2.4 Barmhartigheid tijdens het leven

2.4.1 Geloof en vertrouwen samen

In de islam gaan geloven en het-vertrouwen-hebben-in-Allah samen. Dit zien we terug wanneer moslims hun werken met de naam van Allah verbinden en zeggen “Bismallah” (in de naam van Allah). Ze gaan er vanuit dat Allah het beste met iedereen voor heeft, als zij zich aan de geboden en verboden houden. Zowel het wanhopen aan Allah als aan zichzelf, als overdreven-aandacht-besteden-aan-eigen zondigheid, heeft in de islam geen plaats. Daarom ook geen plaats voor de erfzonde en een plaatsvervangend offer van een verlosser, zoals in het christendom, die de zonden van de mens op zich heeft genomen. Men vindt het oprecht spijt betonen bij Allah voldoende om aan Hem vergeving te kunnen vragen. Allah vraagt niet het moeilijke, maar het eenvoudige. (kor. 2, 185) Toch bestaat het geloof ook uit vrees voor Allah, want de moslim gelooft dat Allah steeds aanwezig is en dat Hij kan zien hoe vroom de moslim leeft. Allah weet alles, maar is bereid de moslim te helpen als hij/zij gelooft in Hem en daarnaar handelt.

Het helpen van Allah bestaat uit zegeningen (baraka) die moslims kunnen ontvangen wanneer zij barmhartige werken doen. Barmhartige werken worden vaak gedaan om een vrome moslim te kunnen zijn en om foute daden te kunnen compenseren. De zegeningen zorgen ervoor dat de moslims tijdens het leven rein kunnen worden, mits zij bewust bezig zijn met het doen van goede werken. Als dat het geval is, dan kan een barmhartig werk een eredienst worden, door de zegening van Allah.

Moslims vertrouwen op de barmhartigheid van Allah en mogen aan Hem vragen of Hij zijn baraka met hen willen delen en hen toe te laten in het paradijs.

2.4.2 Geloof in praktische steun

Het doen van barmhartigheid, in het algemeen, is een praktische ondersteuning voor het islamitische sociale leven. De barmhartige werken: zakât, zakât al-fitr, sadaka en goede werken doen, zijn normen voor de samenleving. Zij geven inhoud en structuur en ordening

binnen de (plaatselijke) gemeenschap. Barmhartige werken staan symbool voor de eenheid binnen de gemeenschap (oemma). Zij creëren en onderhouden binding met de medemens. De gastvrijheid en de barmhartige werken in de islam vallen vaak samen. Moslims delen hun maaltijden regelmatig met gasten. Ook wanneer men het zelf niet breed heeft, nodigt de moslim mensen uit voor het eten. Door gasten uit te nodigen laat de moslim zien dat de ander en hij/zij verlangt bij een islamitische gemeenschap te horen. Een geïnterviewde vatte dit kort samen: "Het gaat hier om het geven van geld, maar vooral ook om emotionele bijstand."

2.4.3 Geloof in transcendentie

De moslims geloven dat Allah transcendent is en dat Hij door de mens niet waarneembaar is. Dat Hij boven de aarde en het paradijs/hemel uitstijgt, maar tegelijkertijd alomtegenwoordig en almachtig is (soera: 6;103 en 50;16). Allah laat zich niet direct maar indirect aan de mens kennen door middel van Zijn werken en Zijn schepping waar hij zich verborgen houdt. Dit maakt enerzijds dat de moslim geen beeld van Allah mag en kan maken. Het hart, de tong en de daden moeten Allah herdenken en danken. Anderzijds moet de moslim wel de verboden en geboden van Allah opvolgen en daarnaar leven.

Omdat Allah innerlijk en naar buiten toe Enig en barmhartig is, kan Hij de gelovigen – wanneer zij onder andere goede werken doen - baraka geven, wat bestaat uit voortdurende zorg.

De mensen kunnen aan Allah geen baraka geven. Hun liefde en barmhartigheid voor Allah komt van Allah en is daarom een reflectie. Dit betekent dat moslims elkaar bij het doen van goede werken wel kunnen zegenen, omdat Allah alomtegenwoordig is en dus ook in de mens.

Het is voor moslims niet mogelijk om transcendent te zijn maar wel een transcendente ervaring te hebben, als zij de koran lezen of barmhartige werken doen. We hebben het hier dan *niet over een moment* door Allah aangeraakt te worden. Dit is in de islam niet mogelijk, omdat Allah almachtig is. Maar het gaat hier over het verkrijgen van kennis en inzicht over Allah.

2.4.4 Geloof in engelen, jinns en de satan

Voor de mens blijft Allah uiteindelijk onbereikbaar, zijn transcendentie is absoluut; dit wordt beklemtoond door het geloof in de engelen die o.a. als tussenwezens tussen God en wereld functioneren.

De jinns zijn schepselen uit vuur. Zij hebben een vrije wil - zoals mensen - en dienen of schenden de geboden van God. Satan is een hooghartige jinn, die de moslims van hun pad van God kunnen doen afdwalen. De satan wil van hen eigen volgelingen maken en kan daarbij rekenen op de hulp van jinns die voor hem gekozen hebben.

Als iemand dood gaat krijgt hij/zij door familie/vrienden de geloofsbelijdenis in het oor gefluisterd. Dit is omdat moslims geloven dat Moenkar en Nakier, twee engelen, vlak na de dood aan de overledene de geloofsbelijdenis vragen.

Daarna wordt het leven van de moslim door deze twee engelen beoordeeld. Hier gebruiken zij het levensboek voor, dat door de twee engelen op de rechter -en linker schouder, is bijgehouden. De engel op de rechterschouder wordt na de dood de advocaat en de rechter. Deze engel probeert bij Allah de slechte daden te verzachten en voor de goede daden te pleiten.

Een moslim vertelt dit over de engelen:

"Ik geloof dat op de schouders van iedere moslim twee engelen zitten die de goede en foute daden bijhouden. Ook bij mij, maar ik ben er niet zo mee bezig. Wanneer ik het gevoel heb dat ik een ander moet helpen en ik

doe dat ook uit een oprecht medeleven dan vertrouw ik erop dat dit door de engelen en Allah gezien wordt.”

2.4.5 Geloof in hel en paradijs

De moslim gelooft en is tijdens het doen van barmhartige werken bezig met de hel en het paradijs. Het leven van de moslim moet volgens de leer van de islam gericht zijn op later. Bij het begrip 'hel' denken moslims aan een plaats waar hij/zij heen gaat wanneer men niet in Allah heeft geloofd en daar ook naar heeft gehandeld. Als de persoon naar de hel gaat krijgt hij/zij zijn/haar levensboek in de linkerhand mee. De hel is een afgrond vol met vuur waar de moslim instort als hij/zij een heel dunne brug moet overlopen.

De moslim gaat naar het paradijs –met het levensboek in de rechterhand – als hij/zij de gunst van Allah heeft ontvangen, omdat hij/zij tijdens het leven goed heeft gehandeld. Het paradijs is in de islam een plaats waar het beter is dan op de aarde. Het is een lustoord waar Allah misschien gezien kan worden. Dit hangt af van Allah. Als de moslim in de ogen van Allah welgevallig geleefd heeft, krijgt hij/zij af en toe gelegenheid om onder de goede boom (Al-Moentaha boom) te staan en dicht Allah te zijn. Het geloof en de handelingen die daar uit volgen zijn volgens de islam voor de geboorte door Allah bepaald. Dit betekent dat de moslims geloven in hun noodlot en de voorbeschikking (qadar). Zij accepteren het besluit van Allah en zien het lijden als een beproeving en straf voor de verborgen zonde. Om persoonlijke berusting te voorkomen worden in de islam veel barmhartige werken gedaan. Hiermee wordt geprobeerd de juiste geloofsintentie te krijgen en de baraka van Allah af te dwingen.

Samenvatting

Op vier manieren wordt in de islam inhoud gegeven aan de barmhartigheid. De eerste twee zijn zakât en zakât al-fitr. Beide hebben een verplichtend karakter en zijn bedoeld om de moslim bewust te maken van zijn/haar rijkdom. Dat bezitters bezitten, omdat armen niet bezitten. Wanneer de moslim zich houdt aan de twee vormen van zakât en het geweten is aangesproken kan de goedheid van Allah werken.

De sadaka en goede werken doen, zijn de vrijwillige vormen van barmhartigheid. Zij worden extra ingezet om een vrome moslim te kunnen zijn en om fouten te kunnen vereffenen. Met deze twee vormen van barmhartige werken kunnen moslims meer zegeningen van Allah vragen. Wat volgens vele moslims niet als afkoopsysteem moet worden gezien.

Met alle vier de vormen van barmhartige werken gebeurt iets. Enerzijds wordt de moslim vromer en de gemeenschap beter door het doen van barmhartige werken. Anderzijds weerspiegelen de moslims op beperkte wijze de barmhartigheid van Allah, die groter is dan de mens. Deze barmhartigheid zorgt ervoor dat de moslim tijdens het leven zegeningen kan ontvangen. De barmhartige werken die beloond worden met zegeningen worden in de islam als erediensden gezien.

Moslims geloven in een leven na de dood, waar zij door twee engelen worden beoordeeld, die de barmhartige werken en de fouten daden van een moslim evalueren. Als de moslim met regelmaat barmhartige werken doet, kan hij/zij invloed uit oefenen op de keuze van Allah, die ieder mens heeft voorbestemd. Met een goede beoordeling van de engelen komt de moslim in het paradijs.

3. De barmhartigheid in het christendom

In hoofdstuk 2 hebben we kennis gemaakt met de barmhartigheid van de islam. De diverse vormen van barmhartigheid in de islam hebben ons een idee gegeven dat goede werken essentieel zijn voor het beoefenen van deze godsdienst. De grootste stroming van het christelijke geloof, de rooms katholieke kerk, zal ik vervolgens als uitgangspunt gebruiken om barmhartigheid in het christendom te beschrijven.

3.1 Oorsprong

De oorsprong van barmhartige werken in het christendom is zowel historisch als theologisch bepaald. Wat betreft de historische achtergrond: ten tijde van Jezus' leven waren de Romeinen aan de macht. Judea, de streek waar Jezus opgroeide leed onder grote armoede ten gevolge van onderdrukking van de Romeinen. Jezus raakte zeer geraakt door de nood waarin de mensen verkeerden. Jezus heeft tijdens zijn leven opgeroepen armen en behoeftigen te helpen en door barmhartig te handelen hun omgeving opmerkzaam te maken op Gods' liefde. Hij zelf heeft tijdens zijn leven dit voorbeeld van "leven in naastenliefde" vorm gegeven.

De theologische oorsprong van barmhartigheid in het christendom ligt in het jodendom. In het jodendom is God rechtvaardig en barmhartig. In het oude testament (tenach) wordt dan ook aangespoord tot het bijstaan van armen. Jezus van Nazareth, een jood, heeft deze barmhartigheid in zijn leven een bredere betekenis gegeven. Hij heeft Gods genade door zijn leven verkondigd en de gelovigen aangespoord God en de mens - ongeacht afkomst en status - lief te hebben en te dienen, zodat God barmhartigheid kan zijn. In het Nieuwe Testament (Matth. 25:31- 46) wijst Jezus op de dienst van barmhartigheid.

De verkondiging van barmhartigheid is vanaf het begin centraal gesteld in de leer die Jezus van Nazareth verkondigde. "Hebt uw naasten lief gelijk uzelf" (Lev.19;1), is een begrip van het christendom.

De christelijke kerk heeft in de loop van twintig eeuwen daar handen en voeten aan gegeven en geprobeerd voor armen en behoeftigen te zorgen.

3.2 Geloof en barmhartige daden

Geloof en barmhartige werken, ook wel woord en daad genoemd, moeten in het christendom één zijn, wil men een goede christen kunnen zijn en het maatschappelijke leven verbeteren. Door de barmhartige werken weerspiegelen mensen Gods' goedheid. Dit betekent dat christenen net als Hij, veiligheid, liefde en geborgenheid moeten geven en niet moeten kijken naar iemands geloof en/of ongeloof, trouw en gebed.

Het christendom kent net als het jodendom verschillende namen voor God. Bijvoorbeeld 'Ik ben, die Ik ben' (Exodus 3:13-15), maar ook 'de barmhartige'. De namen zeggen iets over de daden die God doet. Zij kunnen zowel mannelijk als vrouwelijk zijn.

Omdat de mens geschapen is naar Gods' beeld is volgens het christendom de mens beelddrager van God. De mens laat zien wie God is en wat voor werken Hij doet . De mens kan God ontmoeten door barmhartig te zijn naar God en de medemens.

Jezus en zijn leerlingen hebben gebruik gemaakt van de bijbelse namen voor God. Pas later is in het christendom, door het ontstaan van de geloofsbelijdenis de naam 'Vader' ontstaan, omdat men geloofde dat Jezus zoon was van God.

3.3 Vormen van barmhartige daden

Voor alle barmhartige werken in het christendom wordt één woord gebruikt.

1. De diaconie. Dit woord is afgeleid van het Griekse woord "diakonia", dat dienst betekent. We hebben het hier over zich nuttig willen maken door geld of geestelijke en fysieke zorg te geven aan armen en behoeftigen.

In de volgende paragrafen wordt de diaconie nader uitgewerkt.

Jezus heeft het begrip barmhartigheid voor ieder mens laten gelden, omdat alle mensen kinderen van God zijn, zonder enig onderscheid. Hierin heeft hij de mens de opdracht gegeven om voor armen te zorgen en naastenliefde te beoefenen voor hen die het nodig hebben. (Mt.5; 1-12)

De apostelen hadden zelf niet genoeg tijd voor armenhulp en stelden zeven diakenen aan om deze taak op zich te nemen. Hierdoor creëerden ze een apart functionerende charitatieve taak voor de christelijke gemeenschap. Het ambt van diaken was één van de gewijde ambten in de vroegchristelijke kerk. Iedere christelijke gemeenschap had zijn eigen 'schatkist' die door de diakenen werd beheerd om voor noodlijdenden te zorgen en in bijzondere situaties werd zelfs onderling gedeeld.

Deze gedachte van barmhartigheid werd ook ingegeven door de gedachte dat de mens zijn bezittingen slechts in bruikleen heeft tijdens het leven.

Na de christen vervolging (311) namen plaatselijke kerken en opkomende kloosterordes het werk van liefdadigheid over. Rond dezelfde tijd ontstonden er overal verspreid xenodochien: huizen voor pelgrims, gasten, reizigers, vreemdelingen of bejaarden.

Benedictus van Nursia (480-547) breidde de kloosterregel van Augustinus voor monniken en nonnen uit, waardoor de zorg voor armen/behoeftigen en naastenliefde een centraal punt werd van de ordenregels.¹¹

De huidige praktijk van de diaconie is vrij breed en wordt op diverse manieren toegepast. Ter verduidelijking, de diaconie wordt in twee groepen onderscheiden. Bij de eerste groep gaat het om het geven van geld en bij de tweede groep om de geestelijke, sociale en fysieke zorg aan armen en behoeftigen.

De diaconie wordt door de diaken, die voor deze taak is gewijd en door leken van de plaatselijke kerk uitgevoerd. Deze twee zijn met elkaar verbonden, maar officieel vallen zij niet samen. De diaken is bevoegd en gaat over de organisatorische kant van de diaconie in de rooms-katholieke kerk. De leken doen hun werk op vrijwillige basis en geven handen en voeten aan de diaconie.

Eind 2001 waren volgens het KASKI 270000 vrijwilligers in parochies actief. Om een kleine indicatie te geven: de grootste groep is boven de 55 jaar en 60% was daarvan vrouw. (Zie bijlage)

Het geven van geld is een vast onderdeel van de zondagse liturgische viering. Het gaat hier om de collecte voor armen en behoeftigen binnen de plaatselijke gemeente. De gelovigen worden in het tijdstip van de collecte tijdens de vieringen, actief betrokken. Als de collecteschalen door de kerk gaan, voelen de mensen zich verplicht om geld te geven. Collecteren heeft daarom een verplichtend karakter.

¹¹ www.Muenster.de/stadt/armut/3_2_1.html

Het bedrag staat niet vast en iedereen bepaalt zelf wat hij/zij wil geven. Men verzamelt het geld en zet de collecte schalen voor het altaar neer als offergave van alle kerkbezoekers aan God.

De collecte is niet hetzelfde als de jaarlijkse kerkenbelasting, omdat die geld int voor het onderhoud van de plaatselijke kerk.

De geestelijke, sociale en fysieke zorg is gericht op het functioneren van de plaatselijke gemeenschap en op mensen die hulp nodig hebben. De barmhartige werken die hieronder vallen vinden plaats rondom de plaatselijke kerk of in andere levensbeschouwelijke organisaties. Wat betreft de barmhartige werken rondom de kerk. Die bestaan uit vier velden.

1. Ondersteunen van liturgie en catechesevorming.

Met het ondersteunen van de liturgie wordt zowel het collecteren bedoeld, als het ondersteunen van andere liturgische taken, zoals het mee helpen uitdelen van brood en wijn. De catechesevorming: geloofsonderricht aan jong en oud, wordt ook door leken gedaan.

“Al zeven jaar collecteer ik bijna elke zondag in de kerk. Ik vond dat ik niet alleen geld in de schalen moest doen, maar wilde nog een extra offer brengen, namelijk dat ik me ertoe verplicht had en verantwoordelijk werd gehouden voor deze taak binnen de kerk.”

2. Ondersteunen van het diaconale werkveld zelf.

Onder het diaconale werkveld wordt huisbezoeken verstaan. Christenen die dit doen zoeken ouderen, armen, zieken, vluchtelingen op, om hen sociale, lichamelijk en geestelijke zorg te geven.

3. Ondersteunen van projecten op plaatselijk, landelijk en wereldniveau

Het gaat hier om Nederlandse projecten die zich inzetten voor plaatselijke, landelijke en wereldproblemen aangaande armoede en welzijn.

Zoals de wereldwinkel, vastenactie en ‘derde wereld projecten’. In sommige kerken worden na de zondagsdienst voedsel en artikelen uit de wereldwinkel voor derde wereldlanden verkocht. Met de vastenactie wordt het inzamelen van geld bedoeld, dat ieder jaar naar een project in een derde wereldland gaat. De vastenactie vindt plaats tijdens de vastenmaand van de katholieken: veertig dagen voor het paasfeest.

4. Ondersteunen van parochiële caritas instelling

Het ondersteunen van een parochiële caritas instelling (PCI) wordt gedaan door geld te schenken. Tevens werft het PCI ook geld.

Armen en behoeftigen kunnen hier aankloppen en om een financiële bijstand vragen, maar deze stichting geeft ook geld aan katholieke organisaties weg die maatschappelijke dienstverlening geven aan armen en behoeftigen.¹²

Tot zover de barmhartige werken rondom de kerk. De belangrijkste velden zijn genoemd. Wat betreft andere levensbeschouwelijke organisaties. Die zijn hier onder over drie velden verdeeld. Voor de duidelijkheid: onder levensbeschouwelijke organisaties worden hier verstaan, instellingen die een visie hebben op het leven betreffende een bepaalde groep mensen in de samenleving. Het werk dat hier door mensen onbetaald wordt gedaan, wordt vrijwilligerswerk genoemd. Vrijwilliger kan iedereen zijn, maar voor christenen is het geloof hun motief om barmhartige werken te doen in één van deze velden.

De geestelijke, sociale en lichamelijke zorg buiten de kerk:

¹² H. Crijns, H.Meeuws, “diaconie en caritas in de Rooms-Katholieke kerk” in H. Crijns e.a. (red.), Barmhartigheid en gerechtigheid. Handboek voor diaconiewetenschap, Kampen 2004, blz. 54

1. Helpen in een instelling

Men moet denken aan instellingen voor ouderen, dak- en thuislozen, (ex)gedetineerden, asielzoekers, enz. Deze instellingen zijn non-profit organisaties en/of kloosters. De barmhartige werken die hier worden gedaan bestaan onder andere uit gesprekken aanknopen, mensen brengen en ophalen, het verstrekken van maaltijden en dag- en nachtopvang. Hieronder een voorbeeld.

“Twee keer per week geef ik ’s avonds handvaardigheidlessen aan verstandelijk gehandicapten. Ik was door een vriendin gevraagd. Ik vond dat ik vanuit mijn geloof iets voor een ander moest doen, omdat het christendom naastenliefde predikt. In de kerk werken wilde ik niet, want daar heb ik niet zo’n binding mee”.

2. Opzetten of meehelpen van projectwerk.

Het opzetten van of meehelpen in een projectwerk kan zowel plaatselijk of op landelijk niveau gebeuren. Op plaatselijk niveau zien we vaak rouwgroepen, maatjeswerk voor ernstige zieken, ziekenbezoek, schrijversgroepen voor Amnesty International, Lourdes en Zonnebloemreizen voor zieken binnen de parochie/gemeente, enz. Natuurlijk zijn verschillende van deze projecten ook op landelijk niveau actief.

“Door mijn collega’s ben ik bij de Zonnebloem terecht gekomen. Dat verzorgen vind ik heerlijk, het past gewoon goed bij me. Ik heb namelijk veertien jaar in de wijkverpleging gewerkt. Ik ontmoet als vrijwilligster van de Zonnebloem andere mensen dan die van mijn werk. Daar teer ik op. De mensen die hun aangepaste vakantiereis per boot, bus of vliegtuig maken, geven mij ook iets terug.”

Hieronder plaatsen we het onderwerp donatie. Doneren is een vorm dat niet onder diaconie valt, maar wel gedaan kan worden vanuit een gelovig c.q. religieus standpunt. Doneren is altijd vrijwillig en omvat het geven van geld of goederen, eenmalig of frequent. De acties verzamelen geld in voor tijdelijke en langdurige projecten. Zoals Terre des Hommes, Rode Kruis, Kerk in Nood/Oostpriesterhulp, Cordaid, Pax Christi en nog vele andere organisaties. Zij verzamelen hun geld en goederen in door middel van de media.

Op ieder moment kunnen christenen geld of goederen aan armen geven. Toch wordt het meeste gedoneerd tijdens:

- a. Acute problemen in eigen land of waar ook ter wereld. Zoals de aardbeving in Pakistan, 8 oktober 2005.
- b. De vastentijd, ook wel veertigdagentijd genoemd. Dit is een periode vóór het paasfeest, waarin christenen sober willen leven en het geld dat over is opsparen voor een goed doel buiten de kerk.

3. Opzetten of uitgezonden worden naar missieprojecten.

Het opzetten of uitgezonden worden naar missieprojecten vindt plaats door stichtingen of door individuen c.q. kleine groepen. Christenen voelen zich vanuit hun geloof betrokken bij een situatie in een derde wereldland en willen daar armoede bestrijden en/of een beter welzijn voor de plaatselijke bevolking, door barmhartige werken te doen. Dat bestaat uit het werven en inzamelen van geld en goederen in Nederland.

Een voorbeeld:

“Ik heb een jaar voor Dorkas gewerkt. Een stichting die actief is in Oost-Europa, het Midden-Oosten en Afrika. Zij helpen mensen die het moeilijk hebben, buiten hun schuld om. Ik heb mij bij deze stichting aangemeld omdat het een christelijke organisatie is en omdat ik vanuit mijn geloof iets wilde gaan doen, vond ik deze combinatie het beste. Ik heb voor Armenië gekozen en heb in Gumri met kinderen gewerkt. Ik heb daar aan de kinderen taallessen gegeven, catechesevorming en

handvaardigheid. Je weet wel: naaien, breien, handwerken, schilderen, enz. Ook deden we daar aan theater en dans. In dit jaar ben ik erachter gekomen dat ik het in Nederland goed heb. Als ik nu iets koop of weggooi bedenk ik me een paar keer voordat ik daartoe overga.”

Missiewerk heeft een ander invulling gekregen dan 50 – 100 jaar geleden. Toen was het bekeren van mensen een taak van missionarissen en zendelingen. Nu zien we dat andere christenen ook missieprojecten steunen. Hun houding is gericht op het goede werk doen: mensen helpen in het opbouwen van een menswaardig bestaan en het streven naar sociale rechtvaardigheid. Deze christenen weten dat het christelijke geloof nooit het meerderheidsgeloof van het land zal worden, waar zij werken.

Met de diaconie in de kerk en in levensbeschouwelijke organisaties worden twee doelen beoogd. Zij overlappen elkaar. Het eerste doel is dat de christen bevrijd kan worden door geld en goederen te geven of goede werken te doen, in de kerk of levensbeschouwelijke organisaties. De bevrijding vindt plaats als de christen vanuit het geloof handelt en dit doet voor God en de medemens, die schepsels van God zijn.

Het tweede doel van de diaconie is dat de maatschappij ondersteuning vindt door de individuele inzet van iedere christen. De diaconie maakt het mogelijk om maatschappelijke en sociale kwesties aan de kaak te stellen.

Bij beide doelen gaat het om geloof én handelen. Met de handeling laat de christen zijn/haar geloof zien en verkondigt hij/zij het Rijk Gods.

3.4 Barmhartigheid tijdens het leven

3.4.1 Geloof is vertrouwen en vrees

In het christendom gaan geloof met vertrouwen en vrees samen. Belangrijk is dat voor veel mensen vertrouwen in God, gelóven in God betekent. Christenen vertrouwen/geloven in God, die voor iedereen barmhartig is, omdat Hij het beste met de mensen voorheeft. Toch wordt in het christendom veel aandacht besteed aan de zondigheid van de mens. De oorsprong van de zonde ligt niet bij God en de mens, maar God heeft de mogelijkheid om te zondigen aan de mens meegegeven. Adam en Eva (Genesis 1 –2) hadden in het paradijs van de verboden vrucht gegeten, nadat de slang hen daartoe had verleid. In het christendom hebben deze twee mensen de erfzonde aan de mens meegegeven. Jezus van Nazareth heeft als mensenoffer, de (erf)zonde van de mens op zich genomen, zodat christenen tijdens hun leven bevrijd kunnen worden van hun fouten en/of lasten. De bevrijding van Jezus staat in het christendom centraal. Dit maakt dat christenen vrees voor God hebben, omdat Hij in de geschiedenis bevrijdend is opgetreden. Anderzijds bestaat het geloof ook uit een besef dat God alles weet en alles ziet, maar bereid is om de christenen te helpen. Het helpen van God bestaat uit zijn zegeningen die christenen kunnen ontvangen als zij barmhartige werken doen. De zegeningen van God maken christenen rein. De barmhartige werken worden verricht omdat men zich aangesproken voelt door Jezus van Nazareth en een vrome christen wil zijn of om slechte daden te vereffenen. Door de heileringen van God worden de slechte daden vergeven. Het oordeel over zowel gemaakte fouten, als barmhartige werken gebeurt in de hemel door God.

3.4.2 Praktische steun in kerk en maatschappij

Barmhartige werken verrichten in het christendom is een praktische ondersteuning van de kerk en van de maatschappij.

Wat betreft de kerk. Door het verrichten van goede werken kan een plaatselijke gemeenschap ontstaan, die goed georganiseerd is en samenkomsten voor liturgie, catechese en diaconie houdt.

De praktische ondersteuning van de maatschappij bestaat uit hulp waar de staat aangaande sociale, geestelijke en fysieke zorg tekortschiet, bijvoorbeeld de sterk opkomende verarming van groepen mensen in Nederland of de toenemende vereenzaming van ouderen. Een andere reden om barmhartige werken te doen is zin in het leven te leggen en erkenning te krijgen of nieuwe contacten te leggen.

Barmhartige werken maken en onderhouden de band tussen christenen en christenen met niet-christenen. Gastvrijheid is daarom in het christendom belangrijk, bij het doen van barmhartige werken. We zien dit terug in het leven van Jezus. Hij ontving/ontmoette mensen om hen hulp te kunnen geven.

3.4.3 Beleving van God

In het christendom is God transcendent. Dit betekent dat Hij boven zijn schepping uitstijgt, dat Hij oneindig en goed is. Vanaf zijn plaats kan Hij alles als object beschouwen en behandelen. Door de komst van Jezus kan God in de christenen aanwezig zijn, waar hij zijn immanente kant laat zien en ervaren aan de hand van zijn eigenschappen, zoals zijn barmhartigheid, die zowel door de Vader, de Zoon als de heilige Geest geopenbaard kunnen worden, omdat ze alle drie God zijn, die schepper en verlosser is van de mensheid.

Christenen kunnen godsdienstige transcendente ervaringen hebben. Dit komt tot stand door onder andere meditatie, bidden, de bijbel lezen en barmhartige werken doen. Dit houdt in dat de christen voelt dat er even iets verandert. Hij/zij een overgang maakt naar een werkelijkheid die boven hem/haar uitstijgt. Christenen menen dat zij door God aangeraakt kunnen worden. Door de transcendente ervaringen krijgen christenen kennis en inzicht over God en zij kunnen dan een bevrijding van God ervaren.

Een christen vertelde:

“Toen mijn vader stierf voelde ik dat God aanwezig was. Niet lijfelijk, maar als een energieveld waar ik en mijn familie in werd opgenomen. Het is moeilijk te verwoorden, maar door Zijn kracht ervoer ik dat mijn vader rust had gevonden en dat hij door God zal worden meegenomen naar de hemel. Dit te weten, maakte mij rustiger en minder egoïstisch. Ik treurde niet meer om wat mijn vader was overkomen, maar kon afscheid nemen en hem het beste en tot ziens wensen.”

3.4.4 Geloof in engelen en heiligen

De christenen geloven in engelen en heiligen, die tijdens het aardse leven christenen helpen. Zij doen dit door mensen bij te staan en te stimuleren tot geloof en goede werken te doen. De hulp van engelen en heiligen na de dood bestaat uit een goed woord doen bij God. De engelen zijn spirituele wezens die de verbinding tussen hemel en aarde verzorgen. De engelen beschermen de gelovigen tegen gevaren. Het begrip beschermengel is bij de katholieken algemeen bekend.

Heiligen zijn mensen die hun christelijke roeping trouw waren. De heiligverklaring gebeurt na de dood, als de kerk erkent dat deze gelovigen voorsprekers zijn en tot voorbeeld dienen van gelovigen op aarde. In de katholieke kerk leeft het beeld dat de heilige Petrus de doden opwacht met een trap en een sleutel en dat hij de toegang verleent tot de hemel.

De satan is in het christendom een wezen dat tegenover God staat. Hij stelt de mens op de proef, omdat die ‘vrijheid in kiezen’ van God hebben meegekregen. Na de dood kan de satan in de hel worden gezien. De engelen en heiligen zijn in het paradijs werkzaam en kunnen daar aanschouwd worden.

3.4.5 Geloof in hel, vagevuur en hemel

De christenen geloven dat ze na de dood in de hel of het paradijs komen als de 'laatste dag' is aangebroken. Op deze dag zal het laatste oordeel plaatsvinden.

De hel is in het christendom een plaats waar ze naar toe gaan als zij niet goed hebben geleefd. De hel betekent 'door God verlaten', voor anderen is het een toestand van een menselijk bestaan of een eeuwig brandend hellevuur. Zij die aan armen en behoeftigen geven krijgen een groter loon, de hemel/paradijs. Het paradijs is voor de christenen een betere plaats dan de aarde, waar zij eeuwig verblijven met God, engelen en heiligen. Zij zijn voor eeuwig gelijk aan God, omdat zij Hem zien "zoals Hij is" (1 Joh. 3,2).

In de rooms-katholieke kerk bestaat tussen hel en hemel nog een plaats, het vagevuur. Dit wordt gezien als een tijdelijke verblijfplaats waar de zielen worden gelouterd omdat zij nog niet helemaal gezuiverd zijn, maar wel op de genade van God kunnen rekenen. Hierdoor werden lange tijd in de katholieke kerken aflaten uitgedeeld. Op deze manier wilde men tijdens het aardse leven alvast van zonde vrijkopen.

Lange tijd geloofden christenen dat God de plaats van de mens na zijn/haar dood voor de geboorte al had bepaald. Door tijdens het leven God te dienen en te verheerlijken, met geloof en barmhartige werken doen kan God bewogen worden. Vanuit Zijn barmhartigheid kan hij de voorbeschikking doen veranderen en de mensenzijl redden. De aarde wordt in het christendom gezien als de weg/een voorbereiding naar de hel of de hemel. Wil men de hemel halen dan mag je niet gierig en egoïstisch zijn.

Heden ten dage geloven steeds meer christenen alleen in de hemel. De aarde is de weg naar de hemel. De hel bestaat volgens hen niet of wordt uitgelegd als tijd waarin de christen zijn leven voorbij ziet gaan.

Samenvatting

Diaconie en donaties, mits dit vanuit gelovig standpunt gebeurt, behoren tot de werken van barmhartigheid in het christendom. Diaconie is een breed begrip, waar vele taken onder vallen, die zowel binnen de kerk als in levensbeschouwelijke organisaties te vinden zijn. In de kerk worden de taken uitgevoerd door ambtsdragers en/of leken. De diaconie daar geeft inhoud zowel aan de liturgie als aan de zorg voor armen en behoeftigen. Zonder de diaconie heeft de kerk geen handen en voeten. Anders kan ze geen christelijke kerk zijn, die Jezus navolgt. Liturgie en zorg voor armen en behoeftigen wordt als eenheid gezien.

Sommige christenen doen ook vrijwilligerswerk voor levensbeschouwelijke organisaties. Ze handelen vanuit een sociale en maatschappelijke betrokkenheid voor bepaalde doelgroepen. Ze werken aan contact, het opbouwen van een menswaardig bestaan en het streven naar sociale rechtvaardigheid .

Doneren is een vrijwillige vorm van geven dat in het christendom ook als barmhartigheid gezien wordt. Net als het vrijwilligerswerk, zijn er Nederlanders die dit ook doen vanuit een humanistisch gedachtegoed. Deze vorm van geven richt zich extra op hulp over de hele wereld.

Door het doen van barmhartige werken laten christenen de barmhartigheid van God zien. Deze barmhartigheid zorgt ervoor dat mensen een beter leven krijgen en dat zij zegeningen/heil van God kunnen ontvangen, dóór die barmhartige werken. Eveneens kunnen christenen God ervaren bij het doen van barmhartige werken. Zij geloven dan God met een mens optrekt tijdens gebeurtenissen in het leven.

Christenen geloven in engelen en heiligen, die hen helpen in hun geloof en hen stimuleren om barmhartige werken te doen. Ook geloven christenen in een leven na de dood. Daar worden ze door heiligen en God beoordeeld. Als een christen niet goed geleefd heeft en bij hem/haar geloof en handelen niet één waren, meent hij/zij naar de hel te gaan of 'te moeten ondergaan'. Wanneer een christen goed en vroom geleefd heeft en regelmatig barmhartige werken heeft gedaan, meent hij/zij in de hemel te kunnen komen en daar God te zien.

4. Interviews

Ter ondersteuning van de literatuur zijn interviews gehouden met tien moslims en negen christenen. Per godsdienst zijn de antwoorden van de mensen geclusterd aan de hand van de vragen die gesteld zijn, om zo een prettige leesstijl te creëren. Wanneer er noembare verschillen, overeenkomsten en verduidelijkingen in antwoorden zijn, worden deze duidelijk gemaakt met woorden als: de één of de ander, enerzijds en anderzijds, enzovoort.

4.1 Vragen en antwoorden moslims

Uit diverse hoeken zijn moslims geïnterviewd. Hun beroepen bestond uit: winkeleigenaar en winkelmedewerker, docent Nederlands voor anderstaligen bij stichting Sipi, imam, schoonmaker en twee huisvrouwen. Ook enkele medewerkers bij 'Besnijdeniskliniek Alkmaar'; 'Stichting Islam en Burgerschap' en 'Stichting Relief' hebben meegewerkt.

1. a. Op welke wijze berekent u uw zakât? (checkvraag)
 - De tien mensen die ik heb gesproken berekenden allemaal zelf hun bijdrage voor de zakât of lieten dit door de imam in hun moskee doen. Ieder moet ongeveer 2,5% weggeven. Eén gaf zelfs meer dan 2.5%, maar wilde niet vertellen om hoeveel het ging.
 - b. Maakt u gebruik van een rekenprogramma op internet? Zo ja, hoe heet de site?
 - Geen van allen maakte gebruik van een rekenprogramma op internet. Niemand gaf blijk van herkenning toen de site: <http://soundvision.com/life/zakatcalc.html> werd genoemd.
2. Als u de zakât en zakât al-fitr uitvoert bent u dan bewust bezig met Allah?
 - In de islam doet men barmhartige werken vanwege de liefde tot Allah. Theoretisch gezien betekent dit dat de moslims met Allah bezig zijn wanneer ze barmhartige werken doen. In de praktijk blijkt dit even anders te zijn. Moslims zijn niet altijd met Allah bezig wanneer zij iets geven. In dit geval is het geven van geld een zakelijke en/of spontane actie, maar waar het geloof wel het motief van is. Zij hebben dit vanuit hun geloof meegekregen, dus kan hun barmhartige werken daar nooit los van gezien worden.
Wanneer de moslim wel met Allah bezig is dan is dit ten eerste voor de ander. Hij/zij vraagt aan Allah Zijn barmhartigheid, zorg, hulp aan de ander. Pas op de tweede plaats hoopt en vertrouwt de moslim erop dat Allah zijn barmhartige werken heeft opgemerkt. "Mijn geloof en intentie waarmee ik iets voor een ander doet is heel belangrijk, als het gaat om mijn eigen leven. Mijn leven wordt beoordeeld door Allah wanneer hij na mijn dood mijn leven bekijkt: mijn geloof, mijn liefde voor de ander en ook mijn barmhartige werken telt hij en bepaalt of ik wel of niet naar het paradijs mag."
3. Vindt u dat de zakât en zakât al-fitr werkelijk rust en vrede in de maatschappij brengt?
Zo ja: waar blijkt dat dan concreet uit?
Alle moslims zeiden dat rust en vrede in de maatschappij niet bereikt is. Niet in Nederland, maar ook niet in hun land van herkomst. Toch geloofden ze dat de zakât

en zakât al-fitr wel functioneert, want barmhartigheid en/of liefdadigheid is een plicht en betekent dat de mensen aan elkaar verantwoordelijkheid verschuldigd zijn. Het zorgt ervoor dat niemand binnen de islamitische gemeenschap superieur is en inferieur.

Een paar moslims legde uit dat het gaat om het *streven* naar rust en vrede. Dat we in de wereld zien dat rust en vrede utopieën zijn, omdat het nog steeds niet gehaald is. Toch is een utopie volgens deze moslims niet verkeerd. Utopie heeft een functie. Het functioneert namelijk als moreel doel, dat uitnodigt om aan iets te werken.

4. Hoe ervaart u de verplichting rond om zakât en zakât al-fitr?
 - Voor moslims is de zakât geen verplichting. Het bezitten van geld is een gave die je van Allah hebt gekregen en daarom moet de moslim zijn bezit weer verdelen. "Verdelen zorgt dat je niet egoïstisch en gierig wordt, maar een vrij mens." Daarbij geloven we dat we iets van Allah krijgen als we barmhartige werken blijven doen. Iemand zei daarbij: "De zakât en zakât al-fitr werkt juist inspirerend - voor jezelf en voor de ontvanger – vanwege die vrijheid."
5. Is in de islam de sadaka een vorm van ontwikkelingswerk? Zo ja, hoe georganiseerd is dit? Zo nee, wat moet ik dan bij ontwikkelingswerk voor stellen?
 - Sadaka zorgt er mede voor dat er groei kan ontstaan en dat de barmhartigheid van moslims niet altijd anoniem blijft, omdat je niet alleen geld geeft, maar ook goederen en hulp. Het ontwikkelingswerk zoals dat in Nederland is geregeld dat kennen de moslims nog niet. Ze helpen wanneer een crisis of een noodsituatie is, maar doen dit vaak plotseling en individueel met een paar andere mensen. "De kennis van het 'Westen' m.b.t. het oprichten en goed organiseren van stichtingen en goede doelen kunnen we goed gebruiken."
6. Ik heb gelezen dat moslims vrijwilligers werk in een levensbeschouwelijke organisatie kunnen doen. Wat moet ik daar ondervestaan?
 - Niet alle mensen waren op de hoogte van vrijwilligerswerk door moslims in levensbeschouwelijke organisatie. Drie mensen konden vertellen dat er nog niet zo veel moslims zijn die vrijwilligerswerk doen, maar dat het aantal wel groeit. Geloof is hun motief, maar de instanties waar ze werken hoeven niet altijd een godsdienstige identiteit te hebben. Het gaat om het geloof en de intentie van de moslim. De taken en/of werkzaamheden die deze vrijwilligers doen kunnen verschillend zijn. Zo vertelde één dat hij twee keer per week brood aan zwervers uitdeelt en hoopt een vraagbaak te zijn voor de in Nederland wonende islamitische zwervers.
7. Wordt er vrijwilligerswerk in de moskeeën gedaan? Wat en door wie?
 - In de moskeeën wordt door veel moslims vrijwilligerswerk gedaan. Moskeeën functioneren juist door de hulp van deze mensen. Voorbeelden die werden genoemd waren: schoon houden van de moskee, organiseren van bijeenkomsten, surveilleren, les geven, gids zijn. Het schoonhouden en bijeenkomsten speciaal voor vrouwen, wordt vaak door genoemde groep gedaan. De overige taken worden door de mannen uitgevoerd.
8. Kunt u mij iets vertellen over mantelzorg bij de moslims?
 - De mantelzorg bij de moslims heeft veel aandacht. Een geïnterviewde noemde mantelzorg een kenmerk van de moslim gemeenschap. Niet alleen verplicht de koran de moslim zorg en aandacht te besteden aan anderen - familie, burens, vrienden, enz., het laat ook zien/ervaren waar moslims in geloven. Een vrouw vertelde dat het haar niet was opgevallen dat een buurman een paar dagen in zijn huis op de grond heeft gelegen en daar is gestorven. Zij nam dit zichzelf erg kwalijk en vond dat zij in deze situatie geen goede moslima was geweest.

Onder mantelzorg verstaan moslims: boodschappen doen, voor mensen eten kopen en/of koken, schoonmaken, aankleden en wassen, de koran voorlezen, met iemand praten en/of een wandelingetje maken. De meeste taken doen moslims voor andere moslims. Een vrouw van Sipi (Stichting participatie en Integratie, te Amsterdam) hoopt in de toekomst dat moslims en niet-moslims samen de mantelzorg gaan dragen, omdat dit de integratie en participatie in Nederland volgens haar bevordert.

9. Vindt u het belangrijk om bij barmhartige werken contacten te leggen?

- Het contacten leggen bij het doen van vrijwilligerswerk is voor de meeste moslims niet het eerste motief. "Je mag je niet afvragen wie je wilt helpen en wat dat voor jou kan betekenen. Als je ziet dat iemand geholpen moet worden dan is het jouw verantwoordelijkheid dat je dat ook doet."

Moslims doen barmhartige werken vanuit hun geloof: wat de koran hen opdraagt. Contacten leggen komt pas op de tweede plaats. Een jongen vertelde dat hij een aantal jaren één dag in de week bij kloosterlingen in Amsterdam aan zwervers maaltijden verstrekten. Dit idee was geboren omdat hij vond dat hij iets meer aan zijn geloof moest werken. Door een tv-uitzending was hij dit werk op het spoor gekomen. Toen hij na enkele weken had ontdekt dat er ook moslims om maaltijden vroegen, werd het hem duidelijk dat hij naar dit project gestuurd was.

Enkele moslims vinden dat het contacten leggen in de islam meer plaats moet krijgen. Op zo'n manier dat je enerzijds bezig bent met de Nederlandse maatschappij te verbeteren - ongeacht je geloof, afkomst en leeftijd - en niet alleen de moslim gemeenschap.

10. Is het mogelijk om bij het doen van barmhartige werken een transcendente ervaring te krijgen? Ja of nee, kunt u daar iets over vertellen? (checkvraag)

- "Allah is transcendent. Hij is ver en hoog boven ons. Moslims kunnen dit niet, want wij zijn Allah niet. Alleen als zij de koran lezen dan kunnen ze enig inzicht krijgen over Allah, wat ervoor zorgt dat ze meer in hun geloof groeien. Het blijven lezen van de koran zal de kennis over Allah en hun geloof tot Allah doen toenemen."

11. Doet u barmhartige werken omdat de islam dit voorschrijft? Of wordt u ook door iets of iemand aangesproken?

- Alle geïnterviewden zeiden dat de barmhartige werken in de islam hoort. Twee van de tien gaven een iets langer antwoord. De eerste persoon vertelde dat moslims het woord 'verplichtend' niet als een last of als een moeten ervaren. Zij zien het liever als een houvast, een opdracht die je helpt om een goede moslim te zijn. Voor de tweede is barmhartige werken een praktische regel, die ze doet in naam van Allah. Zij gebruikte het Arabische woord 'bismallah' voor. Zij bidt tot Allah en vraagt aan hem zijn zegen. De barmhartige werken doet ze ten eerste om een ander te helpen, die haar heeft 'aangesproken' vanwege een nood. Ten tweede doet ze barmhartige werken omdat zij meer kans heeft om in het paradijs te komen.

12. Heeft U het idee dat U met Uw barmhartige werken Allah beïnvloedt?

- Geen van allen geloofden dat zij ter plaatse en te allen tijde Allah kunnen beïnvloeden, omdat Allah ver weg is en boven de hemel verblijft. Moslims moeten blijven: doen, hopen, vertrouwen en afwachten of Allah hun barmhartige werken ziet en dat Hij dit laat meetellen voor de toekomst.

4.2 Vragen en antwoorden van christenen

Negen christenen zijn voor deze scriptie geïnterviewd. Zij hebben diverse beroepen, die bestaan uit: schoonmaakster, kraamverzorgster, twee huisvrouwen, administratief medewerker, verpleegster, winkelbediende, agent en docent verzorging.

1. Uw collecte, op welke manier laat u uw bedrag bepalen?
 - Vier van de negen personen zeiden dat het bedrag per keer verschilt, maar dat zij niet hoger gaan dan vijf euro. Ze bekijken wat ze in hun portemonnee hebben en dat houdt in dat eerst het 'kleine geld' wordt gepakt en daarna de 'grotere munten'. De overige mensen hebben een vast bedrag. Dit varieert tussen de 1 en 3 euro. Bij speciale collecten geven alle geïnterviewden wat extra. Sommigen geven i.p.v. muntgeld dan een briefje. Hoe meer zij aangesproken worden door het doel, des te meer zij geven.
 - Drie van de negen mensen die geïnterviewd zijn, gaven aan dat zij samen met hun kinderen naar hun kerk gaan. De kinderen delen en geven samen met de ouders het collectegeld voor die keer.
2. Vindt u dat de collecte niet of wel verplicht is?
 - Allen vonden dat de collecte een onderdeel van de liturgie is: het bij de liturgie thuishoort omdat het een offergave is. Doordat de schalen rond gaan zien deze mensen de collecte als een verplichting. Voordegen die altijd een vast bedrag geven
3. Als u de collecte uitvoert bent u zich er dan van bewust dat het geld voor armen en behoeftigen is?
 - Volgens hen is de collecte bedoeld voor de kerk. Onder andere voor het onderhoud en zijn ze bij het geven van geld niet direct bezig met armenzorg: de diaconie. Twee mensen gaven aan dat ze door dit interview nu anders tegen de collecte aankijken. Een persoon zei: "Voor mij is dit idee nieuw. Ik heb altijd gedacht dat het geld in de schalen naar de priester ging, dat er iets van opgeknapt werd of dat er iets voor aangeschaft werd. Nu ik weet dat het eigenlijk voor armen is ga ik me daar ook voor inzetten. Ik wil hier wel eens met parochianen over praten."
4. Als u uw u collectegeld geeft bent u dan bewust bezig met God?
 - De geïnterviewden gaven aan dat dit per keer verschilt. Soms wordt door de liturgie een bepaalde sfeer ervaren waar zij God in ervaren, zo ook bij het moment van collecteren. Een andere keer wordt gehoopt dat God de collecte ziet omdat zij bevrijd willen worden van iets. De collecte heeft dan een sacramentele functie: een offer waar men hoopt op heil/genezing. Ook zijn er momenten dat de collecte niets oproept. Andere bezigheden beheersen het denken of zijn er ogenblikken, zoals zang c.q. muziek die meer aanspreken.
5. a. Maakt u dan ook gebruik van een gebed?
 - Alle geïnterviewden zeiden in eerste instantie meteen nee. Toen er werd gevraagd waarom, gaven drie mensen te kennen dat ze de collecte altijd zagen als een offer ten bate van onderhoud van de kerk. De collecte is voor hen een handeling die niet veel verschilt met het geld geven aan collectanten die langs de deur voor komen.
 b. Wat doet u dan als u geld geeft, omdat u wilt dat God dat ziet? Zie vraag 4, punt 2. (Een toegevoegde vraag)
 - Hierop zeiden de meesten dat ze af en toe meteen God aanspreken met daar achteraan hun wens. Dit hangt af van de nood die ervaren wordt. Op andere momenten wordt God naar mijn inziens indirect benaderd. Hier een voorbeeld: "Als ik mijn geld in de collecteschaal doe dan praat ik wel eens in -en tegen mezelf. Een soort gesprekje, waar ik net doe of iemand anders naar mij luistert. Tegen die zogenaamde persoon spreek ik mijn wens uit."
6. Vindt u dat de diaconie de maatschappij ondersteunt? Zo ja, op wat voor wijze?
 - Hier werd door allen ja opgezegd. Twee gaven daarop meteen commentaar. Volgens hen is diaconie niet landelijk geregeld, maar steun je met diaconie de plaatselijke maatschappij. Het is volgens hen een groot verschil als je bij parochie hoort dat in een stad staat of in een dorp. De plaats bepalen de taken.

De geïnterviewden noemden de volgende punten op waaruit blijkt dat volgens hen de diaconie de maatschappij ondersteunt. Ten eerste wordt laten zien dat de maatschappij van ons samen is en jij je verantwoordelijkheid neemt. Ten tweede laat diaconie zien dat eenzaamheid niet mag. Ook al weten we dat het er wel is, maar door diaconie kun je er iets tegen doen. Ten derde dat je laat zien dat je de wetgeving/politiek niet altijd snapt en dat jij je daarom maar inzet voor een doelgroep die dreigt onder te gaan door een aantal Nederlandse wetten.

7. Vindt u dat diaconie een vorm van mantelzorg is?
 - Een minderheid vroeg zich af of diaconie mantelzorg is. Enerzijds zien ze dat familie, burens en vrienden ook behoefte kunnen hebben aan zorg van hun naasten. Anderzijds zijn ze van mening dat mantelzorg vanuit een ander oogpunt begint. Bij mantelzorg is er sprake van een relatie die al is opgebouwd, waaruit een beroep op de ander wordt gedaan of verwacht. Voor de meesten is diaconie wel een vorm van mantelzorg. Zij vinden dat mantelzorg veel breder is. Het gaat hier om zorg aan anderen. Eén persoon wees op het woord 'mantelzorg'. Dat daar het woord mantel in zit. Voor hem is dit een metafoor, wat zegt dat we aan iedereen bescherming moeten geven, zoals Jezus ook in zijn leven probeerde te doen.
8. Gebruikt u de diaconie en donatie om u zelf te reinigen en de zonden af te kopen?
 - Geen van allen gebruikt de diaconie en donatie om zichzelf te reinigen en de zonden af te kopen. Zij vinden dat het gebed de meest geschikte handeling is om reiniging en vergeving te vragen. Iemand zei daarbij: "Diaconie is wat je moet doen en als God je daarbij helpt dan is dat mooi meegenomen, maar ik reken er niet op."
9. Bij de donatie, aan wie geeft u uw geld en goederen?
 - Donaties worden over het algemeen aan verschillende goede doelen gegeven. Enkele goede doelen die werden genoemd zijn: Artsen Zonder Grenzen, Unicef, Beatrix Fonds, Wilhelmina Fonds, Jantje Beton, Liliane Fonds, Memisa, Wereld Natuur Fonds, enz..
Drie mensen geven wat geld aan kleine stichtingen in het buitenland. Zij steunen hiermee projecten van mensen die zij kennen.
 - Iedereen gaf toe dat bij collectes kleinere bedragen worden gegeven, dan wanneer een acceptgiro wordt ingevuld en opgestuurd.
10. Als u uw collectegeld of een donatie geeft, wilt u dan weten aan wie u geld of goederen geeft?
 - Op één na maakt het niet uit waar hun geld naar toe gaat. Ze hopen wel dat hun geld goed besteed wordt. Eén van hen zei daarbij dat ze ook niet geïnteresseerd was in jaarcijfers. Ze krijgt daardoor een algemeen plaatje voorgeschoteld, wat volgens haar niets zegt.
De persoon die wel wil weten waar haar geld naar toe gaat, doneert volgens haar eigen zeggen bewust. Ze kiest de goede doelen/projecten uit en wenst ook regelmatig op de hoogte te worden gehouden door mailings waar mensen hun ervaringen delen en boodschappen doorgeven.
11. Doet u barmhartige werken omdat het christendom dit als iets goeds ziet? Of wordt u ook door iets of iemand aangesproken?
 - De mensen gaven verschillende antwoorden, die wel en niet met elkaar overeenkomen. Ook hier worden de antwoorden in een paar punten samengevat.
 1. In de bijbel wordt de mens opgeroepen barmhartige werken te doen, alleen wordt in de praktijk hier geen link mee gelegd. De motivatie om barmhartige werken te doen ligt bij het ontmoeten van anderen, ervaringen opdoen en dagbesteding.
 2. De barmhartige werken van Jezus hebben er toe gezet om dat na te doen. Er is bewust gekozen voor een diaconale taak binnen de kerk of een andere

levensbeschouwelijke organisatie. Waar contacten leggen met anderen wel een belangrijke plaats heeft.

3. Religie speelt een rol in het leven. Men wil wel met geloof bezig zijn, maar dan op een eigen manier. De kerk wordt als verplichtend ervaren, waardoor het niet uitnodigt om daar iets te voor te doen. De keuze is gevallen op vrijwilligerswerk.

12. Vindt u het belangrijk om bij barmhartige werken contacten te leggen?

- Iedere geïnterviewde zei ja op de vraag. Voor een paar is het zelfs een motief om barmhartige werken te doen. Iedereen gaf aan dat contacten leggen het werk gemakkelijker, aangenamer en leerzamer maakt.

Pas achteraf ziet iedereen door zijn/haar ervaring dat men iets heeft terug gekregen door het doen van barmhartige werken. Degene die hulp hebben ontvangen hebben belangstelling getoond en zelfs vriendschap opgeleverd.

13. Is het mogelijk om bij het doen van barmhartige werken een transcendente ervaring te krijgen? Ja of nee, kunt u daar iets over vertellen?

- Iedereen vond dat een transcendente ervaring mogelijk was. Twee mensen vinden dat transcendente ervaringen alleen mogelijk is door gebed of meditatie. Zij hebben geen transcendente ervaring beleefd tijdens het doen van barmhartige werken. De anderen zeiden "ja" op de vraag. Zij vertelden hun eigen ervaringen. Hier drie voorbeelden: "Het is bij mij niet veel voorgekomen, maar één kan ik niet vergeten. Ik was bij een bejaarde dame op bezoek. Normaal gesproken kwam ik bij haar om samen stukjes uit de bijbel te lezen, maar voordat we het wisten discussieerden we over wie en wat God voor ons was. Dit gesprek zorgde ervoor dat we met elkaar ons geloof gingen delen. Even had ik het idee dat God bij ons was. Dit durfde ik pas aan het einde van het bezoek te vertellen. De vrouw vertelde dat zij dezelfde ervaring had. Ik vind dat dit geen toeval kan zijn." "Ik ben een paar keer mee geweest met een reis naar Lourdes. Toen ik met een paar mensen daar naar de grot ging om te bidden en na te denken, ervoer ik die paar keer een grootheid, waar ik mij in opgenomen voelde. Ik realiseer me dat deze ervaring ook los staat van de barmhartigheid, maar die paar keren gebeurde alleen toen ik met iemand samen was. Tijdens de reis en enkele weken daarna had ik het idee dat God mij zag en met mij op weg liep. Ik beschouwde de wereld anders dan zoals ik nu doe. Ik zie oorlog en ik zie armoede en dan vraag ik me af waar God is"

"Regelmatig ga ik naar een vrouw, die niet meer zelfstandig naar buiten kan. Zij loopt heel slecht. Een keer wilde ze niet met haar rolstoel, maar met een armpje, ondersteunend een rondje lopen. Het was mooi weer. Buiten liepen we langs tuintjes, waar de vrouw mij allerlei soorten bloemen aanwees en bij naam noemde. Ik was op dat gebied een leek. Van één struik liet zij mij de bloemen zien en ruiken. Zij deed mee. Het is een klein eenvoudig momentje, maar ik heb dit als iets heel speciaals ervaren. Ik was nu niet degene die met haar wandelende. Het was zij die met mij wandelde. Even schoot het Scheppingsverhaal mij te binnen. Ik bedacht dat het paradijs zo had moeten zijn. Vol schoonheid en eenvoud."

14. Hebben engelen en heiligen bij u nog een functie? Ook bij barmhartige werken?

- De negen mensen die ik gesproken heb, zeiden allemaal dat ze niet met heiligen bezig zijn wanneer ze barmhartige werken doen. Ze weten wel dat een paar heiligen aangaande de barmhartigheid voor christenen voorbeeld zijn geweest, maar ze daar niet mee bezig. Twee van hen zeiden zelfs dat ze helemaal niets met heiligen hebben. Zij geloofden er niet in. Wat betreft de engelen. Daar geloofden ze allemaal in. Ondanks dat ze tijdens het doen van barmhartige werken geen engelen hebben ervaren, konden ze zich wel voorstellen dat engelen bij mensen aanwezig zijn. Voor de één is een engel een beschermer, voor de ander een wegbereider.

5. Conclusie

In de inleiding stelde ik de vraag: hoe verhouden de barmhartige werken van de islam zich tot de barmhartige werken van het christendom? De tweede vraagstelling was of het onderwerp barmhartigheid in de islam en het christendom een geschikt onderwerp is voor dialoog. Beide godsdiensten erkennen de barmhartigheid als grondbeginsel. In hoofdstuk 1, 2, en 3 zijn de overeenkomsten en verschillen naar voren gekomen.

Voordat op de verschillen wordt ingegaan kijken we eerst naar de soorten barmhartige werken in de islam en in het christendom. In de islam worden vier vormen van elkaar onderscheiden, die een eigen naam hebben gekregen. In het christendom gebruikt men één woord voor verschillende vormen van barmhartigheid. Het lijkt erop dat de aantallen met elkaar verschillen, maar later blijkt dat ze *dezelfde velden bestrijken*. In een tabel zijn de velden uit de islam en het christendom naast elkaar gelegd zodat de overeenkomsten zichtbaar worden.

barmhartige werken in de islam	Barmhartige werken in het christendom
zakât	diaconie: collecte
zakât al-fitr	vastenacties
goede werken doen: awqaf	diaconie: kerk en levensbeschouwelijke organisaties
sadaka	donaties

5.1 De verschillen

Er zijn een paar verschillen tussen islam en christendom. Niet de oorsprong van Mohammed en Jezus bepaalt het verschil, maar de plaats die Allah/God inneemt voor moslims en voor christenen.

a. Eerste verschil

In hoofdstuk 1 hebben we gezien dat moslims geloven dat Allah veraf en hoog *bóven* de hemel staat en God voor de christenen *in* de hemel is en dichtbij ervaren kan worden, dit door de komst van Jezus van Nazareth. Dit basisgeloof van de moslims en christenen bepaalt het handelen.

De koran is volgens de moslims door Allah geopenbaard. Als gevolg daarvan gaan zij voorzichtig om met taal over Allah. Allah is voor hen een entiteit: één god en ze willen daarom niet dat door taal godsbeelden wordt gecreëerd. Ze gebruiken decoraties, abstracte patronen en de '99-namen van Allah', zoals 'de Barmhartige', om de oneindigheid en de afstand tussen Allah en de mens te respecteren. Omdat Allah zo ver van moslims weg staat geloven zij dat ze Allah ten eerste nooit van dichtbij kunnen ervaren en ten tweede dat zij hun baraka (zegeningen) door barmhartige werken moeten verdienen. Wel kunnen ze aan Allah zegeningen voor een ander vragen, maar of het werkelijk gebeurt dat hangt van Allah af. Voor de moslim is het een kwestie van geloven en vertrouwen. Ze kennen geen vanzelfsprekendheid en moeten hun best doen om onder de aandacht van Allah te vallen. Het actief geloven en handelen vanuit de goede intentie vraagt om respect voor moslims.

Bij de christenen is dit anders. Zij geloven echter dat God zich onder andere in de bijbel openbaart en maken geregeld gebruik van predikaten over God. Bijvoorbeeld: 'God is liefde', 'God is machtig' of 'God is barmhartig'. Hiermee willen ze God dichterbij naar zich toehalen en aan Hem een menselijke gestalte toekennen. Overigens geloven christenen dat Hij in de ander aanwezig kan zijn en/of mede op weg kan gaan tijdens het aardse leven. Barmhartige werken hoeven niet gedaan te worden om fouten te compenseren. Christenen kunnen iedere dag Zijn barmhartigheid van dichtbij ervaren en van Hem heil ontvangen. Dit geloof in God kan bij christenen een soort vanzelfsprekendheid worden en leiden tot een passief geloof. Kortom: in de islam zien we een veel transcendenter god dan in het christendom, maar in het christendom komt de immanente kant van god meer naar voren.

In de praktijk is gebleken dat moslims geloof en barmhartige werken veel sterker met elkaar verbinden dan christenen. Tijdens barmhartige werken koppelen moslims aan hun handeling een gebed. Ze kunnen deze twee niet los van elkaar zien c.q. uitvoeren. Ondanks dat de moslim als individu zijn/haar eigen barmhartige werken moet doen vanwege zijn/haar toekomst, is het niet zo dat het hier gaat om een individuele overweging. Met barmhartige werken laat je zien dat je tot de moslimgemeenschap behoort. Zij zien de barmhartigheid als een plicht tegenover de gemeenschap en ze voelen zich verantwoordelijk voor de ander. De traditie zegt dat zij aan elkaar zorg en gastvrijheid moeten bieden. Christenen voeren hun barmhartige werken ook wel uit zonder dat ze met kerk en gebed bezig zijn. Contacten leggen, leerzaam en humaniteit zijn voor hen ook motieven om barmhartige werken te doen. Dit betekent dat barmhartige werken niet alleen in het teken staat van nood, zorg en gastvrijheid, maar eigen belang, zoals het opdoen van ervaring, telt bij christenen wel mee.

b. Tweede verschil

Moslims kunnen geen transcendente ervaring hebben en/of krijgen. Voor hen is alleen Allah transcendent. Wel kan van iedere moslim geloof en inzicht groeien door te lezen uit de koran, te bidden en barmhartige werken te doen. Christenen vinden daarentegen dat ze wel transcendente ervaringen kunnen opdoen. Voor de één is dit mogelijk door alleen gebed en/of meditatie, voor de ander door gebed, meditatie en barmhartige werken.

c. Derde verschil

Moslims doen hun barmhartige werken veel meer anoniem, dan christenen. Vooral bij de zakât en zakât al-fitr is het de bedoeling dat het geld anoniem – eventueel door een bemiddeling – aan een ander wordt gegeven. Het maakt niet uit wanneer een moslim geld weggeeft. Ook bij de sadaka en de awqaf-traditie zien we dat de moslims weinig bekendheid maken aan wat ze voor een ander doen. Hun werk gebeurt meer spontaan, maar sommige vinden dat beleid en sturing in deze tijd niet meer kan ontbreken. De christenen zien we iets anders. Ze kennen de collecte tijdens de eucharistieviering. Dit betekent dat tijd en plaats bepaald zijn en dat het niet los staat van de samenkomsten. De christenen zijn daar afhankelijk van. Ook de diaconie – hoewel het uit individuele overweging wordt gedaan - wordt vaak vanuit een groep georganiseerd en wordt van bovenaf bestuurd. In de kerk door een ambtsdrager. In een levensbeschouwelijke organisatie door directie of andere leidinggevendenden. Het moet allemaal goed georganiseerd zijn, ook als je een eigen ontwikkelingsproject in een derde wereldland, wilt beginnen.

d. Vierde verschil

Dit vierde verschil gaat over tussenwezens. De moslims geloven in engelen en jinns. Jinns zijn wezens die onder de satan (hooghartige jinn) staan en die de geboden van Allah proberen te ontheiligen. De engelen hebben in de islam een registrerende functie. Zij moeten mensen op het goede pad houden. Goede en foute daden tijdens het leven van de moslims worden door hun opgeschreven. Engelen hebben in de islam minder een bemiddelende functie, dan in het christendom. In deze godsdienst bieden engelen bescherming aan

mensen. In het christendom komt de term satan wel voor, maar hiermee kan ook materiële verlangens/hebzucht worden bedoeld. Jinns bestaan in het christendom niet, maar zo kennen de moslims geen heiligen, die in het christendom weer een plaats/betekenis hebben.

5.2 De overeenkomsten

Ook zijn er overeenkomsten tussen islam en christendom. Hieronder worden er twee genoemd.

a. Eerste overeenkomst

De theologische kant aangaande de barmhartige werken. In de koran en in de bijbel is barmhartige werken een proclamatie: een boodschap van Allah/God. Wij net zo moeten doen als Hij: barmhartig zijn naar mensen.

De praxis aangaande de barmhartige werken komt tot stand in het dagelijkse leven door 'oproep' van mensen die in nood verkeren. Moslims en christenen willen onrecht tegen gaan.

b. Tweede overeenkomst

Moslims en christenen richten zich allebei op Allah/God en werken aan een innerlijke overgave. Zij versterken hun band met Hem en de gemeenschap wanneer zij barmhartige werken doen. Ze vereren zelfs hiermee Allah/God waardoor moraliteit en drijfveer om barmhartige werken te doen, worden vergroot. In de islam kan de moslim worden gezuiverd door Allah. In het christendom zegent God de christen als zij oprecht barmhartige daden doen: geloof en handelen hoort één te zijn. In beide godsdiensten moet het delen egoïsme tegengaan en vrijheid bevorderen, voor hen die doet en ontvangt.

Naast de zuivering en zegening van Allah/God dient de barmhartigheid in de islam en christendom ook ter ondersteuning van de maatschappij. Alle barmhartige werken in de islam en christendom zijn namelijk sociale weldadigheidssystemen, die voor solidariteit en saamhorigheid moeten zorgen.

We kunnen vaststellen dat de barmhartigheid in de islam en in het christendom dezelfde eigenschappen kent.

1. Barmhartige werken houden zich bezig met wat hier en nu de aandacht vraagt. Het geweten wordt aangesproken en het doelgericht handelen voor de toekomst is minder belangrijk.
2. Barmhartigheid manifesteert zich daadwerkelijk. Wanneer de intentie van degene die barmhartigheid doet goed is, zal de liefde van Allah/God in beweging worden gezet c.q. werkzaam zijn.
3. Bij barmhartigheid gaat het om kijken, luisteren en aandacht hebben. Zij zijn voorwaarden en zorgen voor een open manier van in het leven staan.
4. Barmhartigheid gaat over grenzen heen. Barmhartigheid geef je, zomaar en je vraagt er niets voor terug. Je toont je liefdadig aan de ander en je laat genade boven recht gelden.

De vier eigenschappen c.q. overeenkomsten tussen de islam en het christendom kunnen dialoog en/of samenwerking mogelijk maken. Eten, drinken, warmte, rust, veiligheid, aandacht, waardering en erkenning zijn basisbehoeftes van de mens. De barmhartige werken in de islam en het christendom zijn hierop gericht. Beide dienen ze het welzijn van de mens.

5.3 Ideeën

Moslims en christenen kunnen enkele positieve punten van elkaar leren en overnemen.

a. Verbeteren van awqaf-traditie

Moslims zouden hun awqaf-traditie in Nederland kunnen verbeteren, door zich bij barmhartigheid meer te oriënteren op de Nederlandse maatschappij i.p.v. op hun

thuislanden. Integratie en participatie in Nederland betekent dat je zorg moet dragen voor alle burgers van Nederland. Men moet dan vooral denken aan de zorg voor gehandicapten, (ex-)gedetineerden, (ex-)psychiatrische patiënten, verslaafden en hangjongeren. Bekend is dat bij moslims hun zorg binnen de gemeenschap groot is, onder hen hebben zij in Nederland net zo goed zwervers, delinquenten en verslaafden, die afhankelijk zijn van liefdadigheidsorganisaties en/of aanbod van werk en structuur.

Zo zouden meer moslims zich verantwoordelijk moeten voelen en zich aan moeten aansluiten bij liefdadigheidsorganisaties of vanuit wijkcentra en moskeeën zelf iets moeten beginnen en advies inwinnen bij de christelijke kerken en levensbeschouwelijke organisaties.

b. Leren van islamitische gemeenschap

Christenen daarentegen kunnen hier iets leren van de zorg binnen de islamitische gemeenschap. De vanzelfsprekendheid en plicht in de islam zijn dragers van de barmhartige werken. Bij hen gaat het niet om 'ik', maar om 'de ander' en de moslims mogen niet praten over hun barmhartige werken. Afgelopen jaar is in Nederland diverse keren aandacht besteedt aan alle vrijwilligers van Nederland. Bijvoorbeeld "Make a Difference Day". Jaarlijks wordt dit evenement in december gehouden. Hier worden ook de vrijwilligers bedoeld die voor de kerk en andere levensbeschouwelijke organisatie werken. Zo een vrijwilligersdag dient om mensen te stimuleren "goede werken te doen". Toch roept dit bij mij de vraag op hoe we dit moeten rijmen met de uitspraak van Jezus uit de bergrede, die zegt dat je aalmoes in het verborgene moet blijven? (Mat. 6, 1-4). Jezus wilde dat zijn volgelingen de barmhartige werken als iets vanzelfsprekends zagen en dat zij daar niet mee te koop gingen lopen.

5.4 Voorbeelden

Op diverse plekken in Nederland wordt al een poging gedaan tot samenwerking/overleg. In Amsterdam bestaat de stichting interculturele participatie en integratie (SIPI). Zij proberen hun bijdrage aan de samenleving te geven door informatie uit te wisselen binnen de islamitische gemeenschap en naar buiten toe. "De stichting vult met haar programma het gat tussen de goedbedoelde inburgeringmogelijkheden voor allochtonen en de alledaagse realiteit van vrouwen met een Marokkaans islamitische achtergrond, die daadwerkelijk hun rol in de maatschappij willen vervullen."¹³ De stichting heeft zich gekoppeld aan een katholiek ontmoetingscentrum, om de dialoog en integratie te kunnen bevorderen. Sinds kort hebben zij van de overheid subsidie ontvangen. In Tilburg hebben diverse geestelijke verzorgers van kerken en moskeeën zich verenigd en willen samen de armoede tegengaan.¹⁴ (Zie bijlage)

Dit zijn twee voorbeelden, die laten zien dat dialoog en samenwerking op het gebied van barmhartigheid tussen moslims en christenen mogelijk is. Twee culturen en geloven hoeven niet met elkaar te botsen. Ze kunnen zelfs bij elkaar aansluiting en aanvulling vinden aan de hand van een onderwerp als barmhartigheid.

Een dialoog zonder wezenlijke kennis over het onderwerp levert uiteindelijk slechts negativiteit op.

Hieronder een paar suggesties die aansluiten op het vakgebied 'Godsdienstwetenschappen', waar ik in afstudeer. Mijn suggesties zijn bedoeld om de kennis omtrent barmhartigheid in de islam en het christendom te vergroten en in deze tot samenwerking te komen.

5.5 Suggesties

¹³ Francine ten Hoedt, <http://dpz.grex.net/dpz/meningen/forumdiscussion.jsp?disc=115&cat=103>

¹⁴ Marjolein Schipper, Samen tegen armoede, Telegraaf, 24 december 2005

a. Suggestie op microniveau

Als individu en als docent levensbeschouwing/godsdienst is het goed om op de hoogte te zijn van de islam en het christendom. De kennis over de barmhartigheid van de twee godsdiensten kan als verdiepingsstof worden ingezet tijdens lessen. Op deze manier kan men op een positieve manier de islam en het christendom neerzetten. Dit betekent dat de docent kennis op moet doen, aangaande de barmhartigheid van beide godsdiensten. Het boek "Het huis van de islam", van H. Driesen (red), gaat dieper in op de barmhartigheid in de islam. "Barmhartigheid en Gerechtigheid" Handboek diaconie wetenschap, van H. Crijns (red), gaat dieper in op de barmhartigheid c.q. diaconie van het christendom.

b. Suggestie op mesoniveau

De theologie opleiding van Fontys Hogescholen is het curriculum aan het aanpassen. Men zou een module kunnen starten, waarin drie keer drie lessen systematisch, exegetisch en godsdienstwetenschappelijk aandacht wordt besteed aan de barmhartigheid van het christendom en de islam. Het is interessant als een christen en een moslim – beiden met een lesbevoegdheid - deze module samen zouden geven. Op deze manier wordt tijdens de opleiding enerzijds inhoudelijk kennis opgedaan en anderzijds wordt het verbanden leggen tussen twee godsdiensten geleerd; In dit geval betreffende het onderwerp barmhartigheid. Een docent levensbeschouwing en pastoraal medewerker zullen meer parate kennis aangaande het onderwerp moeten hebben.

c. Suggestie op macroniveau

Op basis van het feit dat zowel het christendom als de islam het "doen van barmhartige werken" als essentiële basis van hun godsdienst zien, zouden zij gezamenlijk hoofd, hart en handen kunnen geven aan de huidige geestelijke en materiele armoede in onze maatschappij. Hiervoor is een dialoog nodig op basis van gelijkheid. Het onderzoeken van het onderwerp barmhartigheid in beide godsdiensten zou een fundament kunnen leggen tot samenwerking. Mijn advies is dat moslims hun goede werken meer zouden richten op de Nederlandse samenleving waarin zij leven.

De islamitische gemeenschappen in Nederland zouden dan een meer open structuur en beleid kunnen creëren om consistent iets te betekenen in de Nederlandse samenleving.

De diaconie van de katholieke kerk zou gebaat zijn, bij een minder sterke hiërarchie waardoor een minder rigide organisatie zou ontstaan met meer openheid. Naar mijn mening wordt de drempel voor arme en andere behoeftigen om iets te vragen, te hoog.

Het dialogiseren zal niet altijd even makkelijk gaan, maar bereidheid, motivatie en durf tot samenwerking zijn nodig. Daardoor zal het uiteindelijk mogelijk zijn gezamenlijk beslissingen en keuzes te evalueren.

De dialoog en de samenwerking hebben nog iets anders tot gevolg. Door het gesprek met elkaar en steun aan elkaar, wordt gewerkt aan het welzijn van de islamitische - en christelijke godsdienst. Een dialoog en samenwerking kunnen het geloof binnen de eigen godsdienst doen versterken en een boodschap uitdragen, namelijk: dat de onderlinge dialoog en samenwerking betreffende hun beider basispeiler "barmhartigheid" een grote bijdrage kunnen leveren aan het verbeteren van het sociaal, emotioneel welzijn in deze huidige maatschappij. Educatie kan tot dat doel leiden.

6. Een paar lessen over de barmhartigheid in de islam en het christendom

Hieronder twee aaneensluitende lessen, waarin iets van de scriptie in is opgenomen. Naar mijn mening kunnen deze twee lessen gebruikt worden bij het hoofdstuk 'Helpen' uit de methode Perspectief, deel 1.

De lessen die hieronder beschreven worden gaan uit van twee keer vijftig minuten. De lessen bestaan uit een a) lesplanformulier voor de docent en b) lesformulier voor de leerlingen.

6.1 Les 1

lesplanformulier 1:

Datum:	Aantal leerlingen:
Klas:	Docent:
Vak:	Niveau:

Thema van de les/bijeenkomst: <i>Godsbeeld en beleving in de islam, in het christendom en die uit hun eigen leven.</i>

Beginsituatie:

1.1.2

1.1.3 Aandachtspunten/voornemens (voortvloeiend uit de beginsituatie):

De leerlingen moeten actief betrokken worden bij het bespreken van een aantal vragen.

1.1.4 Lessenreeks doelstellingen:

- ☐ Leerlingen kunnen met eigen woorden vertellen wat God voor hen betekent.
- ☐ Leerlingen kunnen verwoorden hoe voor hen God/Allah eruit ziet.
- ☐ Leerlingen kunnen hun mening verwoorden over het wel of niet een beeld van God/Allah mogen maken.
- ☐ Leerlingen kunnen voorbeelden uit hun eigen leven geven vanuit de ervaring zelf iemand te hebben geholpen.
- ☐ Leerlingen kunnen aangeven hoe belangrijk God/Allah voor hen is wanneer ze anderen helpen.
- ☐ Leerlingen kunnen de meningen en belevingen van klasgenoten accepteren.
- ☐ Leerlingen kunnen actief meedoen en via vingers reageren op de vragen.

Bijzonderheden:

Het onderwerp 'godsbeeld' ligt bij hen erg gevoelig (kwetsbaar). Moslims mogen geen beeld maken van Allah. Wanneer in de klas één of meer moslims aanwezig zijn, bespreek dan bij aanvang van de les dat dit een les is waar de islam en het christendom niet worden beoordeeld, maar dat moslims en christenen van elkaar kunnen leren en dat door uitwisseling meer begrip voor beide godsdiensten wordt gevormd.

Concrete lesdoelstellingen voor de docent:

1. Scheppen van een prettig leerklimaat
2. De interactie tussen leerlingen en docent stimuleren en begeleiden

1.1.5 Media/hulpmiddelen:

- a. Het bord
- b. Een vragenformulier

Werk voor de les:

Voor iedere leerling een vragenformulier maken.

Lesopzet:

<u>Tijd:</u>	<u>Fase:</u>	<u>Docent activiteit:</u>	<u>Leerling activiteit:</u>
0 – 5 min.	1	bij de deur aanwijzingen geven	Gaan zitten en spullen op de tafel leggen.
5 – 10 min.	2	Leerlingen bij de les betrekken en kort aangeven wat er in deze les wordt gedaan.	Stil worden c.q. zijn en luisteren Actief meedoen en via vingers reageren op de vragen.
10 – 13 min.	2	Leerlingen huiswerk opgeven.	Leerlingen schrijven op dat ze voor de volgende les een bindmapje moeten meebrengen.
13 – 17 min.	3	Opmerkingen van leerlingen op het bord <i>midden links</i> inventariseren.	Leerlingen vertellen wie voor hen God/Allah is.
17 – 22 min.	3	Opmerkingen van leerlingen op het bord, <i>midden rechts</i> inventariseren.	Leerlingen vertellen welk beeld ze van God/Allah hebben.
22 – 27 min.	3	Formulier uitdelen en hen over de eerste vraag na laten denken en laten beantwoorden.	Leerlingen denken na en schrijven op waarom wel of niet een beeld van God/Allah gemaakt mag worden.
27 – 30 min.	3	Bespreken van antwoorden: een paar leerlingen aanwijzen. Antwoorden op het bord midden rechts schrijven.	Enkele leerlingen uit de klas vertellen wat ze van een godsbeeld vinden.
30 – 35 min.	4	Overgang maken van wie/ wat God is in het leven van barmhartigheid	Stil worden en luisteren.

doen (helpen).

35 – 45 min.	4	De leerlingen de overige vragen op het formulier laten maken.	Leerlingen beantwoorden de vragen op het formulier.
45 – 50 min.	5	Afsluiten: les samenvatten en formulieren bij de docent laten inleveren. De volgende les worden die besproken.	Leerlingen luisteren, doen hun spulletjes in de tas als de bel gaat en leveren formulieren in.
	5	Afsluiten: bedanken voor de les.	Rustig de deur uitgaan.

Lesformulier 1:

Naam:
Klas:

Beantwoorde de volgende vragen!

1. Mag er volgens jou wel of niet een beeld van God/Allah gemaakt mag worden? Leg dit uit!

.....

.....

.....

.....

.....

2. Houdt het leven voor jou na de dood op? Waarom wel of waarom Niet?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Hoe belangrijk is voor jou God/Allah in jouw leven? Vertel eens!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. God/Allah is barmhartig (liefdevol). Wanneer en voor wie ben jij wel eens barmhartig geweest?

.....

.....

.....

.....

5. Ken jij mensen die in de kerk of levensbeschouwelijke organisatie iets doen? Zo ja, wat?

.....

.....

.....
.....
6. Vind jij dat je tijdens je leven anderen moet helpen? Heeft dit met God/Allah te maken of niet? Leg dit in vier à vijf zinnen uit!

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Als je iets voor een ander doet, wil je dan dat God/Allah of een ander mens dit ziet? Waarom?

.....
.....
.....
.....
.....

8. Bid jij of vraag je wel eens iets voor een ander aan God/Allah? Hoe doe je dat en geef eens een voorbeeld?

.....
.....
.....
.....

6.2 Les 2

Lesplanformulier 2:

Datum:
Klas:
Vak:

Aantal leerlingen:
Docent:
Niveau:

Thema van de les/bijeenkomst:
Barmhartigheid in de islam, in het christendom en die uit hun eigen leven.

Beginsituatie:

1.1.6

1.1.7

1.1.8 Aandachtspunten/voornemens (voortvloeiend uit de beginsituatie):

De leerlingen moeten actief betrokken worden bij het bespreken van een aantal vragen en het maken van een praktische opdracht.

1.1.9 Lessenreeks doelstellingen:

- ☐ Leerlingen doen actief mee met de les.
- ☐ Leerlingen kunnen de antwoorden van de vorige les nabespreken.
- ☐ Leerlingen weten wat van hen verwacht wordt bij het doen van de praktische opdracht.
- ☐ Leerlingen kunnen zelfstandig hun praktische opdracht inwerking zetten en afronden.

1.1.10 Concrete lesdoelstellingen voor de docent:

1. Scheppen van een prettig leerklimaat.
2. De interactie tussen leerlingen en docent stimuleren en begeleiden.
3. Zorgen dat leerlingen de praktische opdracht begrijpen en kunnen uitvoeren.

1.1.11 Media/hulpmiddelen:

Een formulier.

Werk voor de les:

Voor iedere leerling een opdrachtformulier maken

Lesopzet:

<u>Tijd:</u>	<u>Fase:</u>	<u>Docent activiteit:</u>	<u>Leerling activiteit:</u>
0 – 5 min.	1	bij de deur aanwijzingen geven	Gaan zitten en spullen op de tafel leggen.
5 – 10 min.	2	Leerlingen bij de les betrekken en kort aangeven wat in deze les wordt gedaan.	Stil worden c.q. zijn en luisteren Actief meedoen en via vingers reageren op de vragen.
10 – 20 min.	3	De antwoorden van de les ervoor nabespreken d.m.v. enkele leerlingen aan te wijzen.	Een paar leerlingen vertellen wat voor antwoorden zij hebben. Anderen luisteren.
20 – 23 min.	3	Samenvatten van de antwoorden en vertellen dat ze het formulier van de vorige les moeten bewaren: in een bindmapje moeten doen.	Leerlingen luisteren
23 – 28 min.	4	Opdrachtformulier uitdelen	Leerlingen doen antwoorden van vorige les in het bindmapje.
28 – 35 min.	4	Het formulier: praktische opdracht	Leerlingen lezen mee en

		bespreken.	luisteren.
35 – 40 min.	4	Aan de leerlingen de kans geven om vragen te stellen over de praktische opdracht.	Leerlingen formuleren eventuele vragen/problemen.
40 – 43 min.	4	Huiswerk bespreken	Leerlingen schrijven bij een datum dat praktische opdracht ingeleverd moet worden.
43 – 48 min.	4	De leerlingen aan het werk zetten.	Leerlingen maken twee vragen voor een interview.
48 – 50 min.	5	Afsluiten: vertellen wat ze deze dag hebben gedaan en herhalen dat de praktische opdracht over twee weken ingeleverd moet worden.	Leerlingen luisteren, doen hun spulletjes in de tas als de bel gaat.
	5	Afsluiten: bedanken voor de les.	Rustig de deur uitgaan.

Lesformulier 2:

Naam:
Klas:

2 Praktische opdracht bij het onderwerp 'helpen'

Breng in de komende weken met zijn tweeën een bezoek aan iemand, waarvan je weet dat hij/zij wat hulp kan gebruiken. Het maakt niet uit of het om je opa/oma, oom/tante, buurman/-vrouw gaat.

De opdracht bestaat uit drie onderdelen.

1. Je gaat iets voor deze mensen doen, waarmee je ze een plezier doet. Het kan van alles zijn: boodschappen doen, medicijnen halen bij de apotheek, planten water geven, gras maaien of sneeuw wegschuiven, mensen rijden in het bejaardenhuis etc. Het moet wel meer inhouden dan alleen een bezoekje en je mag het er voorlopig met niemand over hebben.
2. Je houdt een vraaggesprekje. Je vertelt in dat gesprekje dat je bezig bent met een opdracht voor het vak 'levensbeschouwing/godsdienst' en dat de les gaat over barmhartigheid (helpen). Daarin stel je de volgende vragen:
 - a. Vroeger kende men 'heitje voor een karwijtje', kunt u mij vertellen wat dit inhield?
 - b. Heeft u wel eens anderen geholpen? Kunt u een voorbeeld geven?
 - c. Als u een ander helpt, hoe doet u dat dan? Doet u het waar anderen bij zijn of niet?
 - d. Speelt geloof een rol, wanneer u iemand helpt (of vrijwilligerswerk doet)? Kunt u dit uitleggen?
 - e. Kunt u mij uitleggen of u het belangrijk vindt dat God/Allah ziet wat u tijdens uw leven doet?

Bedenk zelf ook twee vragen:

- f.
- g.

Maak een verslag van wat er is gebeurd: de ontmoeting, je werk en het interview.

- 3. Nadat opdracht 2 helemaal klaar is, beantwoord je de volgende vragen:
 - 1. Vertel in tien zinnen wat jij van de ontmoeting vond?
 - 2. Wat vonden de mensen volgens jou ervan?
 - 3. Toen jij op pad ging, had je toen het idee dat God/Allah je zag? Leg uit waarom?
 - 4. Wat vond je moeilijk in het met niemand over je opdracht praten: wie je hebt bezocht en wat je hebt gedaan? Waarom?
 - 5. Zou je op deze manier meer mensen willen helpen? Waarom?
 - 6. In het christendom is er aandacht voor hen die vrijwilligerswerk doen. Men respecteert dit en organiseert bijeenkomsten om ervaringen uit te wisselen. In de islam beschouwt men het helpen als een plicht. Men moet het vanzelfsprekend doen (heel gewoon). Zij praten er niet zo gemakkelijk over. Zowel bij de christenen als bij de moslims worden anderen geholpen omdat ze vinden dat de mensen niet zonder elkaar kunnen en dat iedereen verantwoordelijk is voor de maatschappij. Vind jij dat jouw hulp nuttig was tegenover de persoon die je hebt geholpen en tegenover de maatschappij? Leg dit uit?

Werk de opdrachten netjes uit op de computer en doe dit in je bindmapje: waar de vragen en antwoorden van de eerste les ook in zitten.

Lever je werk over twee weken in!

5.3 Aanvulling

Een docent kan er voor kiezen om de praktische opdracht te evalueren nadat leerlingen hun praktische opdracht op papier hebben verwerkt en hebben ingeleverd.

Nawoord

Mijn interesse gaat uit naar het vakgebied 'Godsdienstwetenschappen' en ik heb me daarop in mijn scriptie gericht.

In deze scriptie heb ik de barmhartigheid van de islam en het christendom beschreven. Bepaalde dogmatische visies in de islam en het christendom kan ik niet persoonlijk onderschrijven, maar door verdieping heb ik meer kennis, respect en begrip opgedaan. Barmhartigheid is mijns inziens het fundament van de islam en het christendom om godsdienst te kunnen zijn. Ik vind daarom dat barmhartigheid een onderwerp is dat wezenlijk in de dialoog tussen de beide godsdiensten thuishoort.

Tevens heeft dit onderwerp mij in gesprek gebracht met moslims en christenen. Ik bedank hen voor de informatie en de gastvrijheid. Hun bewogenheid heeft mij er van overtuigd dat het onderwerp barmhartigheid een relevant onderwerp is voor een gesprek. Zij hebben mij overtuigd dat hun woorden en daden een groot goed zijn voor de mens en de maatschappij.

Tijdens het schrijven van mijn scriptie heb ik gemerkt dat barmhartigheid een actueel onderwerp is. Zoals de ontkerkelijking en de opkomende armoede in Nederland. Ook waren er positieve berichten, zoals die in de Telegraaf, waarin christelijke en islamitische geestelijken samen de armoede willen tegengaan.

Hopelijk is door deze scriptie uw interesse gewekt en heb ik barmhartigheid inzichtelijk gemaakt. Ik ben van mening dat het mogelijkheden heeft laten zien waardoor ook bij u kennis en begrip is ontstaan. Barmhartigheid in de islam en het christendom verschillen kennelijk niet zo veel van elkaar.

Bronvermelding/literatuurlijst

Boeken:

Al Hariri- Wendel T., Symbolen uit de islam, Hoevelaken 2002
Arends I. (red) , Islam. Personen en begrippen van A tot Z, Utrecht 2000
Crijns H. (red), Barmhartigheid en gerechtigheid. Handboek diaconie wetenschap, Kampen 2004
Driesen H. (red), In het huis van de Islam, Nijmegen 1997
Grath A., 2000 jaar christendom, vertaald door H.a. Ferguson Postma, Kampen 2000
Hoekstra E., Het christendom, (Serie: Wegwijs- wereldreligies), Kampen 2003
Luyendijk J., Een tipje van de sluier: islam voor beginners, Amsterdam 2001
S. Abdus Sattar, Islam voor beginners. Een heldere inleiding tot de wereld van de islam, Amsterdam 1997
Slomp J., Islam (Serie – wegwijs- wereldreligies), Kampen 1999
Waardenburg J. (red), Islam norm, ideaal en werkelijkheid, Houten 2000

Naslagwerken:

Koran, vertaald uit het Arabisch door J.A. Kramers, Amsterdam 1980
Bijbel (KBS), 's Hertogenbosch, 1975

Tijdschriften, kranten en brochures:

Demir F., De Islam, De Haag, blz. 14-15 (brochure van Islamitische stichting Nederland)
Geene H. van, 'In de beweging van barmhartigheid', Spelling 51 (1999) 1, 69 – 75
Luytgaarden C. Van de, Elektrische ovens voor Marokko, In Noordhollands Dagblad, 15 oktober 2005
S. Abdus Sattar, 'Barmhartigheid in de Islam', Spelling, tijdschrift voor bezinning 48 (1999) 2, 69 – 76

Internetsites:

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Islam>
<http://nl.wikipedia.org/wiki/Barmhartigheid>
<http://home.planet.nl/~wmt/dialisl3.htm>
<http://home.hccnet.nl/am.siebers/reli-christ.html>
http://www.muenster.de/stadt/armut/3_2_1.html
<http://www.bibelbund.christen.net/htm/bgdl58.htm>
<http://www.geestkunde.net/uittreksels/cfm-islam.html>
<http://www.bahai.nl>
<http://www.nu.nl/news.jsp?n=451193&c=10>

Vrijwilligers goed voor dertien fulltimers per parochie

Vrijwilligers nemen in de Nederlandse samenleving een belangrijke plaats in. Ook binnen de katholieke Kerk spelen ze een grote rol. In parochies zetten zo'n 270.000 mensen zich vaak jaren achtereen in voor liturgie, diaconie, catechese, en onderhoud van gebouwen. Onderzoeksbureau KASKI vergeleek in dit door de VU uitgeroepen Jaar van de Vrijwilligers enkele recente onderzoeken naar vrijwilligerswerk en becijfert dat de parochiële vrijwilligers per parochie goed zijn voor 13 fulltime arbeidskrachten, tegenover gemiddeld één pastorale professional. Daarmee komt het belang van het vrijwilligerswerk in de Kerk nog eens duidelijk naar voren.

Volgens de gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft 45 procent van de Nederlandse bevolking in 1999 vrijwilligerswerk gedaan. 8 procent van de Nederlandse bevolking deed in dat jaar vrijwilligerswerk in de levensbeschouwelijke sector. Dit werkterrein komt qua populariteit samen met verzorging op de derde plaats (na sport en onderwijs). Onder rooms-katholieken ligt het percentage dat vrijwilligerswerk doet iets hoger (namelijk 46 procent) dan het percentage voor alle Nederlanders. Het percentage katholieken dat vrijwilligerswerk in de levensbeschouwelijke sector verricht is 7 procent.

Het KASKI heeft berekend dat er eind 2001 naar schatting circa 270.000 vrijwilligers in de parochies actief zijn. Met gemiddeld 170 vrijwilligers per parochie en een tijdsbesteding van bijna 13 uur per maand, komt de vrijwilligersinzet overeen met circa 13 fulltime personeelsleden. Hiertegenover staat gemiddeld slechts één pastorale professional (priester, diaken of pastoraal werker). De parochie kan dus met recht een organisatie, gedragen door vrijwilligers, genoemd worden.

60 procent vrouw

Onder de parochiële vrijwilligers zijn de vrouwen in de meerderheid. Van hen is 60 procent vrouw.

In vergelijking met de groep met alle vrijwilligers en met alle Nederlanders zijn parochiële vrijwilligers vrij oud. Meer dan de helft van hen is boven de 55 jaar terwijl ze zelden jonger zijn dan 35 jaar (9 procent).

De parochiële vrijwilligers zijn iets hoger opgeleid dan de totale groep met vrijwilligers en alle Nederlanders. Onder hen zijn relatief wat minder mensen met een middelbare opleiding (MBO, MBO of MAVO) maar juist meer mensen met een hoge opleiding (VWO, HBO of universiteit).

Type vrijwilligerswerk

Wat het type vrijwilligerswerk betreft, valt op dat catechese vooral de groep van 35-54 jaar blijkt aan te trekken. Vermoedelijk betreft het hier ouders van eerste communicanten en vormelingen die in deze catechese-projecten meedraaien.

Ook jonger dan gemiddeld zijn degenen die op bestuurlijk en liturgisch vlak activiteiten verrichten. Hoger opgeleiden zitten vaker in bestuurs- of in catechesegroepen. De laag opgeleide parochiële vrijwilligers zijn er meer ten dienste van gebouwen en vieringen, informatie en contact en diaconie.

Vrouwen zijn vaker dan mannen actief op inhoudelijk terrein, in catechese, liturgie en diaconie, en juist minder op bestuurlijk >

niveau en rond gebouwen en vieringen.

Verantwoordelijkheidsgevoel
Het parochiële vrijwilligerswerk bestaat met name uit uitvoerende en voorwaardenscheppende taken (en dan met name ten aanzien van gebouwen en vieringen). Inhoudelijke functies zijn er een stuk minder.

De meeste parochiële vrijwilligers zetten zich maximaal zestien uur per maand in, gemiddeld bijna 13 uur per maand. Velen van hen zijn redelijk ervaren; de helft is al tien jaar of langer als vrijwilliger binnen de parochie actief. Men doet het werk vooral vanwege verantwoordelijkheidsgevoel (klaarstaan voor samenleving, Kerk en parochie). De rol die de parochiële vrijwilligers zichzelf 'toedichten' is met name gericht op taken die noodzakelijk zijn voor de instandhouding van de Kerk en parochie en die het werk van anderen mogelijk maken.

Redelijk tevreden

De parochiële vrijwilligers zijn redelijk tevreden over het eigen initiatief en de eigen invloed op het werk en ze zijn tevreden over het resultaat van het werk en de waardering die ze ervoor krijgen.

Ruim één derde van hen overweegt wel eens met het werk te stoppen en dit komt dan met name door privé-omstandigheden. Problemen met betrekking tot de organisatie of het resultaat van de activiteiten leiden overigens slechts af en toe tot het stoppen met het werk.

Religieus-functioneel

Parochiële vrijwilligers zijn trouwe kerkbezoekers. Ze geloven bijna allemaal in God of een hogere macht die het leven beheerst. Velen van hen voelen affiniteit met een combinatie van geloof in God of een hogere macht enerzijds, en een 'binnenwereldlijke' levensbeschouwing anderzijds.

Voor een zeer groot deel van de parochiële vrijwilligers heeft het geloof een grote betekenis in het dagelijkse leven. Ze beschouwen het bijna allemaal als inspiratiebron voor hun opvattingen en gedrag. Toch vinden ze dat ook mensen die niet geloven een volwaardig en gelukkig leven kunnen leiden.

Echt 'traditioneel' is het kerkbeeld van de parochiële vrijwilligers niet direct te noemen. Hun Kerk- en ambtsbeeld is eerder religieus-functioneel dan sacraal getint, de pastor wordt met name als medemens gezien. De verbetering van de positie van de vrouw binnen de Kerk vindt brede ondersteuning.

Bisdommen

Per 100 kerkgangers zijn in het bisdom Groningen de meeste vrijwilligers (83), in het bisdom Roermond is een veel kleiner deel van de kerkgangers vrijwilliger van de parochie (41).

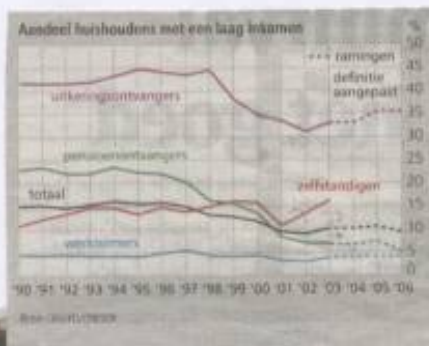
In de bisdommen Haarlem en Rotterdam hebben de parochiële vrijwilligers gemiddeld het meeste aantal functies (in beide bisdommen 1,61 functies per parochiële vrijwilliger), in de bisdommen Den Bosch en Roermond gemiddeld het minste aantal (respectievelijk 1,44 en 1,42 functies per parochiële vrijwilliger).

In het bisdom Roermond komen activiteiten rond gebouwen en vieringen relatief meer voor dan elders (circa 16 procent). Dit komt door het grote aantal koorleden in Roermond. Hiermee samenhangend is het aandeel vrijwilligersfuncties op met name de werkvelden diaconie en pastoraat en voor catechese lager dan elders.

Verskil

Samenvattend kan men stellen dat er sprake is van een verschil tussen de noordelijke bisdommen met relatief veel vrijwilligers en de zuidelijke bisdommen met minder vrijwilligers in de parochies.

Het aantal functies per parochiële vrijwilliger ligt in de zuidelijke bisdommen Den Bosch en Roermond lager dan in de andere bisdommen. Qua inhoud komen in de zuidelijke bisdommen (met name in het bisdom Roermond) liturgische functies relatief vaker voor dan in de noordelijke bisdommen. <

...eduwte zijn met kin-
...beeld een slachtof-
...ld." zegt

'Zakat-gift'

Een aangezien het 'hel-
pen van de naaste' in eigen-
lijk alle religies een veran-
kerde waarde vormt, of het
nu de barmhartige Samari-
taan of de verplichte 'zakat-
gift' na afloop van de rama-
dan is, vonden katholieken,
protestanten en moslims in
Tilburg dit een mooie gele-
genheid samen aan de slag
te gaan.

Minder dan 5 euro per dag

Handenvol werk

De organisatie SOS Childrens Vil-
lages heeft handenvol werk aan
het opsporen van de weeskinderen
in de opvangkampen. SOS Kinder-
dorpen werd opgericht in 1949
door de Oostenrijkse Herman
Gmeiner. Hij bouwde het eerste
kinderdorp in Imst. Het doel was
om een veilig tehuis te geven aan
weeskinderen.

Samenwerking

Zoals altijd, zijn in zowel
christelijke als moslimachter-
ban voor- en tegenstanders
van de samenwerking. Ajou-
nou: „Bij ons denken ze: moe-
ten wij die Jezus nu gaan steu-
nen? En bij de christenen
wordt gedacht: die islam ruikt
zo op, moeten wij die mensen
wel een handje gaan helpen?“
Maar, zegt Tine Ansems tevre-
den: „De 120 plaatsen voor on-
ze conferentie waren binnen
een mum van tijd vol.“

„Evenals de bereidwillig-
heid om te geven“, benadrukt
Paul ten Hacken van het bis-
dom Den Bosch. „Er heerst de
geest van: we geven geld voor
mensen ver weg, nu is het tijd
om te geven voor dichtbij! Er is
behoefte aan concrete projec-
ten in eigen land om anderen
bij te staan.“

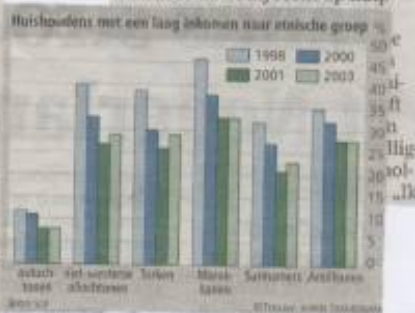
Armoede treft vooral allochtonen

DE ARMOEDE IN Nederland is de
laatste jaren toegenomen. Dit jaar
moeten ruim 680.000 huishou-
dens rondkomen met een laag in-
komen. Dat zijn er 100.000 meer
dan in 2002. De armoede treft
vooral allochtonen.
Dit blijkt uit de Armoedemonitor
2005 die het Sociaal en Cultureel
Planbureau (SCP) en het Centraal
Bureau voor de Statistiek (CBS)
gisteren publiceerden. Het goede
nieuws is dat SCP en CBS verwach-
ten dat het aantal huishoudens
met een laag inkomen in 2006 af-
neemt. Wel vrezen de bureaus dat
de armoede de komende decennia
verder 'verkleurt'.

Bij Turkse, Marokkaanse en
Antilliaanse huishoudens is het zelfs één op
de twee.

Christ van den Burght (59)
moet rondkomen van min-
der dan 5 euro per dag. Maar
recht arm vindt hij zichzelf
niet.

„De familie-
ten aan ons
formulier op-
nen ze dus
de zin van
Dat formi-
geringsar-
zegt. SCP
van SCP stelt de lage-inkomensgrens
voor een alleenstaande op 850 euro.
Van den Burght ontvangt maande-
lijks 711 euro. Daarvan houdt hij na
afreken van vaste lasten minder dan
150 euro over. Omgerekend leeft hij
van minder dan 5 euro per dag.
Daardoor heeft hij recht op hulp.“

SAUVIEN